

Evaluatie Programma Veilige Steden

Eindrapport

KWINK GROEP

KWINK GROEP

Evaluatie Programma Veilige Steden

Eindrapport

Lara Janssen
Bill van Mil
Emma van den Aakster
Felix Vogel
Gregor Walz

DATUM 26-3-2026
VERSIE Eindrapport

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 3

1. Inleiding 8

1.1 Achtergrond 8

1.2 Onderzoeksmodel 8

1.3 Onderzoeksmethoden 9

1.4 Leeswijzer 10

2. Inrichting van het programma 11

2.1 Doelen 11

2.2 Input 14

3. Uitvoering van het programma 19

3.1 Beleidskeuzes 19

3.2 Resultaten 24

3.3 Effecten 29

4. Vooruitblik 36

4.1 Toekomstige ambities en politieke prioriteit 36

4.2 Deelconclusies 36

5. Overkoepelende conclusies en aanbevelingen 37

5.1 Brede doeltreffendheid (effecten) 37

5.2 Doeltreffendheid 37

5.3 Doelmatigheid 38

5.4 Aanbevelingen 38

Bijlage I – Beschrijving casusonderzoek interventies 42

Bijlage II – Onderzoeksverantwoording 47

Managementsamenvatting

Aanleiding en doel

Het Ministerie van OCW heeft het Programma Veilige Steden opgezet om de veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en tijdens het uitgaan te vergroten in Nederlandse gemeenten. Het programma bestaat uit een intentieverklaring ondertekend door 25 gemeenten. Gemeenten ontvangen voor de uitvoering van het programma een financiële bijdrage van OCW. Movisie ontvangt een financiële bijdrage van OCW om inhoudelijke ondersteuning te bieden en kennis te delen richting gemeenten.

Deze evaluatie onderzocht in hoeverre het programma de gestelde doelen bereikt, welke effecten werkelijk zichtbaar zijn en waar kansen liggen voor verdere verbetering.

Overkoepelende conclusies en aanbevelingen

Brede doeltreffendheid (effecten)

Uit landelijke cijfers blijkt dat (jonge) vrouwen en meisjes disproportioneel vaker onveiligheidsgevoelens, (seksueel) grensoverschrijdend gedrag en straatintimidatie ervaren. Ook het aantal meldingen en de bewustwording over seksueel grensoverschrijdend gedrag en straatintimidatie onder vrouwen en meisjes neemt toe. Deelnemende gemeenten rapporteren positieve ontwikkelingen in de ervaren steun en veiligheid van vrouwen en meisjes, maar kunnen deze effecten niet eenduidig aan het programma Veilige Steden toeschrijven omdat er onvoldoende structurele monitoring en vergelijkende gegevens beschikbaar zijn. Daardoor blijft de directe impact van het programma op veiligheid en weerbaarheid lastig meetbaar.

Doeltreffendheid

Het programma Veilige Steden blijkt over het algemeen doeltreffend. Deelnemende gemeenten stellen, dankzij de intentieverklaring, de financiële bijdrage en de inhoudelijke ondersteuning vaker lokale meerjarenplannen op, verankeren het thema vaker structureel in beleid, besteden (meer) eigen middelen, betrekken (meer) lokale partners en zetten vaker verschillende (effectieve) interventies in. Hoewel het lastig is om de directe bijdrage aan de programmadoelen kwantitatief vast te stellen, blijkt dat gemeenten de randvoorwaarden voor resultaat wel realiseren. Er blijft aanzienlijke winst te behalen door nog sterker te sturen op (bewezen) effectieve interventies.

Doelmatigheid

Het programma Veilige Steden is door de huidige opzet over het algemeen doelmatig: dankzij de centrale inhoudelijke ondersteuning en kennisdeling aan gemeenten via Movisie, het gegeven dat gemeenten ook eigen middelen inzetten om het programma uit te voeren en doordat er veel samenwerking is met lokale partners (bij het opstellen en uitvoeren van interventies) die een belangrijke toegevoegde waarde leveren (tegen soms relatief lage kosten). De doelmatigheid kan nog verder worden versterkt door (1) een gerichtere (maar niet dwingende) stimulering op het door gemeenten inzetten van interventies die bewezen effectief zijn en interventies waarvan volgens Movisie

voldoende aannemelijk is dat ze effectief zijn en (2) meer gestructureerde samenwerking tussen gemeenten in dezelfde regio of vergelijkbare netwerken (bijvoorbeeld de G4), zodat schaalvoordelen worden gerealiseerd.

Aanbevelingen

We komen tot de volgende aanbevelingen:

1. **Heroverweeg de doelen van het programma:**
   - Verminder de expliciete nadruk op weerbaarheid van vrouwen en meisjes in de programmadoelen (maar behoud de nadruk op de andere doelen, zoals het bevorderen van de veiligheid en steun voor vrouwen en meisjes)
   - Biedt gemeenten nadrukkelijk de mogelijkheid om ook online veiligheid op te nemen als onderdeel van het programma.

2. **Biedt duidelijkheid over de continuering en financiering van het programma.** In theorie bestaan er drie opties 1) verlaging of stopzetting van de financiering, 2) voortzetting van financiering (al dan niet met een inflatiecorrectie) en 3) verhoging van de financiering in het kader van het programma. Uit dit onderzoek blijkt optie 1 niet logisch. Mocht het ministerie van OCW kiezen om meer te investeren in het programma, dan kan een keuze worden gemaakt uit drie alternatieven:
   - De financiële bijdrage voor reeds deelnemende gemeente verhogen.
   - De financiële bijdrage uitbreiden naar meer (kleinere) gemeenten.
   - Investeren van budget in onderzoek naar de onderbouwing van interventies en het delen van kennis en uitrollen van deze onderbouwde interventies (zie ook aanbeveling 3).

   Het ministerie zou er ook voor kunnen om een transitiefase in te bouwen, waarbij een gemeente maximaal twee periodes mag deelnemen aan het programma.

3. **Behoud de ondersteuning door Movisie en richt deze nog explicieter op de bevordering van bewezen effectieve interventies en nog niet bewezen interventies waarvan de expert opinion is dat deze aannemelijk effectief zijn.**
   - Denk na over een manier waarop succesvolle/effectieve interventies nog beter in beeld kunnen komen.
   - Overweeg meer te sturen op effectieve interventies, bijvoorbeeld door 1) opschaling te realiseren van reeds bewezen effectieve interventies, 2) meer inzetten op andere effectief gebleken interventies (die weliswaar momenteel nog niet het predicaat ‘bewezen/goed onderbouwd’ hebben maar waarvan we uit expert opinion weten dat ze effectief zijn) en 3) het kiezen van interventiepakketten die daadwerkelijk bijdragen aan het vergroten van de veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en tijdens het uitgaan (en niet alleen interventies die het onveiligheidsgevoel terugdringen en/of een meer symbolisch karakter hebben).

4. **Stimuleer de samenwerking tussen deelnemende gemeenten en in de regio:**
   - Overweeg om regionale samenwerking onderdeel te maken van het programma. Het gaat hierbij nadrukkelijk om de inrichting en uitvoering van een praktische samenwerking.
   - Overweeg om weer regionaal overleg te faciliteren door Movisie tussen deelnemende gemeenten.

5. **Stimuleer gemeenten nog meer om te monitoren op uitvoerings- en impactniveau en ondersteun ze daarbij.** Het ministerie van OCW kan de volgende aanbeveling overwegen:
    - Voorkom dat gemeenten zelf eigen monitoringsinstrumenten gaan ontwikkelen en sluit zo veel mogelijk aan bij bestaande monitoringsinstrumenten.

Inrichting van het programma

Doelen

De programmadoelen van Veilige Steden zijn grotendeels passend en actueel; ze richten zich op het vergroten van het (fysieke) veiligheidsgevoel van vrouwen en meisjes in de publieke ruimte. Gemeenten vertalen de landelijke doelen naar lokaal beleid en leggen daarbij de nadruk op preventie en norm- en cultuurverandering. De focus op weerbaarheid binnen het programma is minder passend, omdat 1) de inzet door gemeenten hierop beperkt is, 2) dit risico's op *victim blaming* met zich meebrengt en 3) weerbaarheid met name de veiligheidsgevoelens van vrouwen en meisjes versterkt maar niet bijdraagt aan de feitelijke veiligheid in de openbare ruimte en op straat. Verder richt het programma zich uitsluitend op veiligheid in de fysieke ruimte en is er nog geen expliciete aandacht voor online veiligheid, een aantal gemeenten hebben dit wel al opgenomen in hun beleid.

Input

Financiële bijdrage door OCW

De financiële bijdrage van OCW fungeert als een duidelijke stimulans voor deelnemende gemeenten. Het creëert politieke legitimiteit, vergroot de aandacht voor veiligheid en leidt ertoe dat gemeenten extra eigen middelen en personeel inzetten en structurele samenwerking met lokale partners mogelijk maken. Het wegvallen van deze bijdrage zou vooral kleine gemeenten zwaar treffen.

Inhoudelijke ondersteuning door Movisie

Gemeenten zijn zeer tevreden over de inhoudelijke ondersteuning door Movisie, met name over de kennisdeling via handreikingen, goede voorbeelden en bijeenkomsten. Gemeenten hebben nog meer behoefte aan (individuele) ondersteuning en betere vindbaarheid van bestaande kennisproducten.

Uitvoering van het programma

Beleidskeuzes

Beleidsplannen

Gemeenten maken gebruik van de beleidsvrijheid die het programma biedt, waardoor de invulling sterk varieert: grotere gemeenten zetten vaker eigen middelen en een uitgebreider netwerk in, terwijl kleinere gemeenten vaak met beperkte financiële en ambtelijke inzet werken.

De meeste deelnemende gemeenten, maar niet alle, beschikken over een lokaal meerjaren- of jaarlijks beleidsplan met concrete maatregelen gericht op de veiligheid van vrouwen en meisjes. Niet-deelnemende gemeenten geven vaak aan geen eigen beleidsdocument te hebben, vaak vanwege gebrek aan urgentie en/of capaciteit.

Doelgroep(en)

Hoewel de oorspronkelijke focus op de veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes ligt, verbreden steeds meer gemeenten hun aanpak naar een bredere, intersectionele doelgroep (jongens, mannen, omstanders, lhbtiqa+-groepen, migranten, etc.).

Inzet van mensen en middelen

De financiële en personele inzet bepaalt of een gemeente projectmatige activiteiten of een structureel, geïntegreerd beleid ontwikkelt: extra fte's en (meer) eigen budgetten leiden doorgaans tot een breder en structureler beleid.

Samenwerking

Deelnemende gemeenten werken meer en intensiever samen met zowel lokale samenwerkingspartners als andere (omliggende) gemeenten, maar het regionale samenwerkingspotentieel wordt nog niet volledig benut.

Resultaten

Gemeenten passen vijf soorten interventies toe: (1) preventie- en educatie-modules (op scholen), (2) norm- en bewustwordingscampagnes, (3) meld- en ondersteuningsstructuren, (4) trainingen en capaciteitsbevordering voor professionals, en (5) toezicht, handhaving en aanpassingen in de openbare ruimte. Een combinatie van preventie, bewustwording, normverandering en het trainen van professionals blijkt het meest effectief. Veel gemeenten zetten dan ook in op een combinatie van zowel effectief bewezen interventies, als interventies die (nog) niet onderbouwd zijn, maar waarvan het volgens expert opinion wel aannemelijk is dat ze effectief zijn. Gemeenten zetten ook in op interventies die met name het veiligheidsgevoel van vrouwen en meisjes vergoten, maar niet direct effect hebben op de feitelijke veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en tijdens het uitgaan.

Het succes van een interventie hangt niet alleen van het type interventie af, maar van verschillende randvoorwaarden zoals een laagdrempelige, doelgroepgerichte aanpak, aansluiting op bestaande lokale structuren, dialoog met professionals en nadruk op omstanders in plaats van alleen slachtoffers.

Effecten

Landelijke cijfers tonen aan dat (jonge) vrouwen en meisjes veel vaker seksueel geweld, straatintimidatie en onveiligheidsgevoelens ervaren dan mannen, en dat de incidentie van straatintimidatie vooral hoger is in grotere gemeenten .

De meeste deelnemende gemeenten registreren incidenten op ervarings- of incidentniveau, maar een structurele monitoring van (on)veiligheidsgevoelens, weerbaarheid en de effectiviteit van specifieke interventies ontbreekt vaak door een gebrek aan capaciteit en middelen.

Het programma Veilige Steden heeft wel geleid tot meer bewustwording, een sterkere samenwerking en politieke legitimiteit, en gemeenten rapporteren een toename in kennis, preventieve interventies en aandacht voor omstanders, mannen en jongens in de aanpak.

Toch blijft het moeilijk om de directe impact van het programma op de feitelijke veiligheid, steun en weerbaarheid van vrouwen en meisjes inzichtelijk te maken, mede omdat de bredere maatschappelijke aandacht en daardoor de meldingsbereidheid eveneens zijn toegenomen.

Vooruitblik

Deelnemende gemeenten verwachten dat Veilige Steden de komende jaren meer politieke prioriteit krijgt en de meeste gemeenten willen het programma structureel verankeren in hun beleid. Een deel koppelt de ambitie echter aan de timing van de gemeenteraadsverkiezingen en enkele gemeenten zien kansen om de focus ook (nog) meer op jongens en mannen te richten.

Daarentegen is de inzet van niet-deelnemende gemeenten sterk afhankelijk van beschikbare middelen, capaciteit en bestuurlijke prioriteit. Zij richten zich minder specifiek op de veiligheid van vrouwen en meisjes, maar op algemene veiligheid voor alle inwoners, waarbij sommigen wel aandacht geven aan veilige uitgaansgebieden of een inventarisatie van bewonersbehoeften willen uitvoeren.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

De Directie Emancipatie (DE) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) werkt samen met 25 gemeenten binnen het programma Veilige Steden. Deze samenwerking, die loopt van 2023 tot en met 2026, richt zich op het vergroten van de veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en bij het uitgaan. Gemeenten ontvangen hiervoor financiële middelen vanuit een decentralisatie-uitkering uit het Gemeentefonds. De inzet van deze middelen verschilt per stad, afhankelijk van de lokale problematiek en context.

Binnen het programma staat preventie op het gebied van de veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en tijdens het uitgaan centraal. Gemeenten zetten uiteenlopende maatregelen in, variërend van bewustwordingscampagnes en educatieve interventies in het onderwijs tot trainingen voor mannen en jongens en het tegengaan van straatintimidatie. Daarnaast werken gemeenten samen met lokale partners zoals politie, horeca, sportclubs en studentenverenigingen om een breed draagvlak te creëren. Het kennisinstituut Movisie ondersteunt gemeenten inhoudelijk door middel van handreikingen, webinars, bijeenkomsten voor kennisuitwisseling en advies op maat.[1]

Het programma Veilige Steden werd in 2018 gestart en is sinds 2022 uitgebreid naar 25 gemeenten. Het programma loopt tot eind 2026 en het Ministerie van OCW heeft behoefte om (meer) inzicht te krijgen in de bereikte resultaten, de doeltreffendheid en doelmatigheid van het programma en de ambities bij gemeenten voor de periode na 2026.

Het doel van dit onderzoek is drieledig.

1. Vaststellen hoe het programma en de beleidsontwikkeling in de deelnemende gemeenten zich in de periode 2023–2026 hebben ontwikkeld. Daarbij onderzoeken we welke beleidskeuzes zijn gemaakt, welke interventies zijn ingezet en in hoeverre deelname aan het programma hieraan heeft bijgedragen.
2. Nagaan welke impact de inzet van gemeenten heeft gehad op de veiligheid van vrouwen en meisjes in de publieke ruimte en bij het uitgaan.
3. In kaart brengen welke ambities en plannen gemeenten hebben voor de periode na 2026, gebaseerd op de ervaringen die zij tijdens hun deelname aan het programma hebben opgedaan.

De evaluatie richt zich daarmee zowel op (brede) doeltreffendheid als doelmatigheid.

1.2 Onderzoeksmodel

We evalueren het programma aan de hand van een beleidstheorie (zie figuur 1). Een beleidstheorie toont hoe met bepaalde inspanningen via een aantal tussenstappen de beoogde impact wordt bereikt. We benutten de beleidstheorie om plausibel te maken of het beleid doeltreffend en doelmatig is.

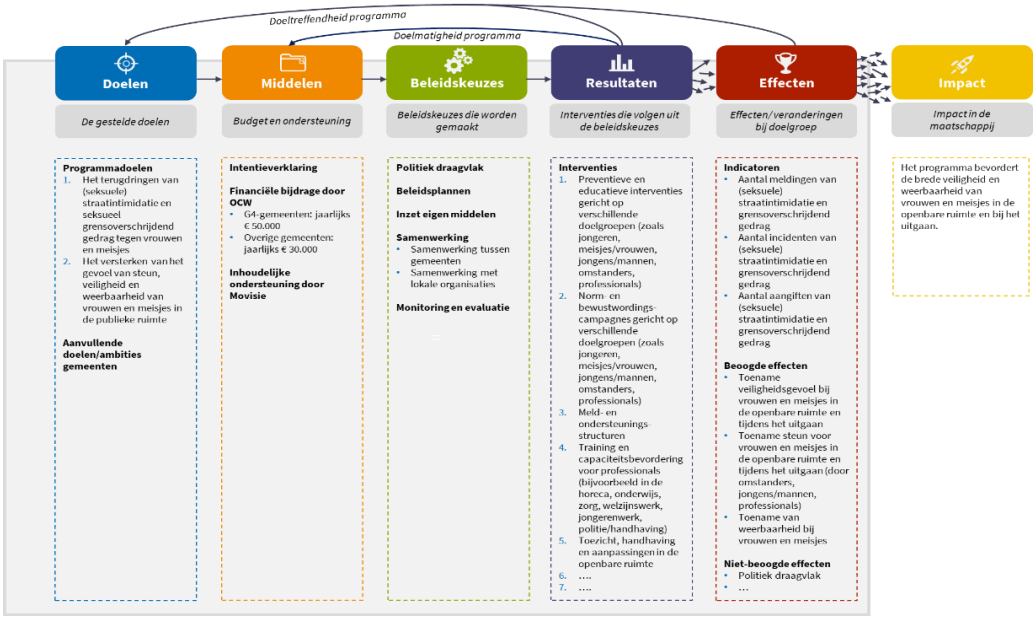
De beleidstheorie bestaat uit de volgende elementen:

- **Doelen:** De doelen die op papier zijn gesteld voor het programma en eventuele aanvullende doelen/ambities van individuele gemeenten.

[1] Tot 1 september 2023 was Regioplan hier verantwoordelijk voor. Movisie heeft deze taak overgenomen van Regioplan.

- **Middelen:** De inzet van mensen en middelen. In dit geval gaat het om een financiële bijdrage van het ministerie van OCW en inhoudelijke ondersteuning door Movisie.
- **Beleidskeuzes:** De beleidskeuzes die worden gemaakt als gevolg van het programma.
- **Resultaten:** Dit zijn de concrete, meetbare resultaten van het programma in de deelnemende gemeenten, ofwel de interventies die volgen uit de beleidskeuzes.
- **Effecten:** De (on)bedoelde ontwikkelingen bij de doelgroep die het gevolg zijn van de interventies.
- **Impact:** De uiteindelijk bereikte veranderingen in de maatschappij, ofwel de mate waarin het programma de brede veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en bij het uitgaan bevordert.

De beleidstheorie is aangescherpt aan de hand van bestudeerde documenten (waaronder beleidsplannen) en verkennende gesprekken met het ministerie van OCW, Movisie, Stichting Stop Straatintimidatie en Rutgers.

Figuur 1: Beleidstheorie

Voor elk kopje van de beleidstheorie hebben we een aantal deelvragen geformuleerd (zie bijlage II).

1.3 Onderzoeksmethoden

Voor dit onderzoek hebben we verschillende methoden toegepast:

- **Documentanalyse**. We hebben relevante documenten geanalyseerd, waaronder de intentieverklaring en de website over het programma Veilige Steden. Daarnaast hebben we de relevante beleidsplannen en uitvoeringsprogramma's van deelnemende gemeenten opgevraagd. Vrijwel alle Veilige Steden hebben hun beleidsplannen met ons gedeeld. Voor de gemeenten die niet hebben gereageerd, is gezocht naar openbaar beschikbare beleidsdocumenten.
- **Verkennende gesprekken**. We hebben vier verkennende gesprekken gevoerd over het programma, met het ministerie van OCW, Movisie, Stichting Stop Straatintimidatie en Rutgers.
- **Doelgroepgesprekken**. We hebben op verschillende manieren de doelgroep bij het onderzoek betrokken. We hebben een aantal straatinterviews gevoerd. Op één middag hebben we studenten en voorbijgangers geïnterviewd bij De Haagse Hogeschool. Op een andere middag hebben we gesproken met vrouwen en meisjes in de Grote Marktstraat in Den Haag. Daarnaast hebben we gesproken met lokale jongerenwerkers in Den Haag.

- **Kwantitatieve analyse**. We hebben een analyse uitgevoerd van openbaar beschikbare monitoringsinformatie over de veiligheid en veiligheidsbeleving van vrouwen en meisjes. Daarbij is onder andere gebruikgemaakt van de Veiligheidsmonitor en van de Quickscan Straatintimidatie van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV).
- **Enquête**. We hebben een enquête uitgezet onder alle Nederlandse gemeenten. In de enquête zijn verschillende routes opgenomen voor deelnemende en niet-deelnemende gemeenten. Alle gemeenten zijn daarnaast ook gevraagd de enquête door te sturen naar hun lokale samenwerkingspartners. De enquête is ingevuld door 21 Veilige Steden, 36 niet-deelnemende gemeenten en 6 (lokale) samenwerkingspartners.
- **Casusonderzoek**. We hebben een casusselectie gemaakt van typen interventies om nader te onderzoeken om inzicht te krijgen in de opzet van effectieve interventies en mogelijke succesfactoren. Deze selectie hebben we besproken met Movisie. In het kader van dit casusonderzoek hebben we gesprekken gevoerd met drie (lokale) samenwerkingspartners en hebben we één gastles fysiek bijgewoond.
- **Duidingssessie**. Tot slot hebben we een duidingssessie georganiseerd met Movisie en Rutgers, waarin de voorlopige bevindingen van het onderzoek zijn besproken.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport volgt de stappen uit de gehanteerde beleidstheorie. We beschrijven achtereenvolgens de doelen van het programma, de middelen die daarvoor beschikbaar zijn, de beleidskeuzes die gemeenten maken bij de uitvoering, de resultaten van het programma en, voor zover mogelijk, de effecten die daarmee worden bereikt. Per onderdeel beschrijven we hoe dit in de praktijk is vormgegeven en sluiten we af met een deelconclusie. In de deelconclusies zijn, waar relevant aanbevelingen, beschreven. In het laatste hoofdstuk van het rapport (conclusies en aanbevelingen), staan de belangrijkste aanbevelingen beschreven. Dit komt neer op de volgende hoofdstukindeling:

- Hoofdstuk 2 gaat over de inrichting van het programma. In dit hoofdstuk gaan we in op de doelen van het programma en de middelen die in kader van het programma door het ministerie worden ingezet.
- Hoofdstuk 3 beschrijft de uitvoering van het programma. Dit hoofdstuk gaat in op de beleidskeuzes die gemeenten maken bij de uitvoering, zoals de inzet van gemeentelijke middelen en capaciteit, de aanwezigheid van beleidsplannen en de beleidsterreinen waarop het thema wordt gepositioneerd. Daarnaast beschrijven we de samenwerking van gemeenten met elkaar en met lokale partners. Vervolgens worden de resultaten van het programma besproken, waaronder de uitgevoerde interventies en de bereikte doelgroepen. Tot slot beschrijven we de beoogde en niet-beoogde effecten van het programma en de manier waarop dit gemonitord wordt.
- In hoofdstuk 4 kijken we vooruit naar de ambities van gemeenten na 2026 en beschrijven we mogelijke aandachtspunten voor de toekomst van het programma.
- Hoofdstuk 5 bevat de overkoepelende conclusies van de evaluatie. Hierin gaan we in op de doeltreffendheid, brede doeltreffendheid en doelmatigheid van het programma. Op basis van deze bevindingen formuleren we aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling en voortzetting van het programma.

Tot slot bevat het rapport de volgende bijlagen:

- Bijlage I – Uitwerking casusonderzoek
- Bijlage II – Onderzoeksverantwoording

2. Inrichting van het programma

2.1 Doelen

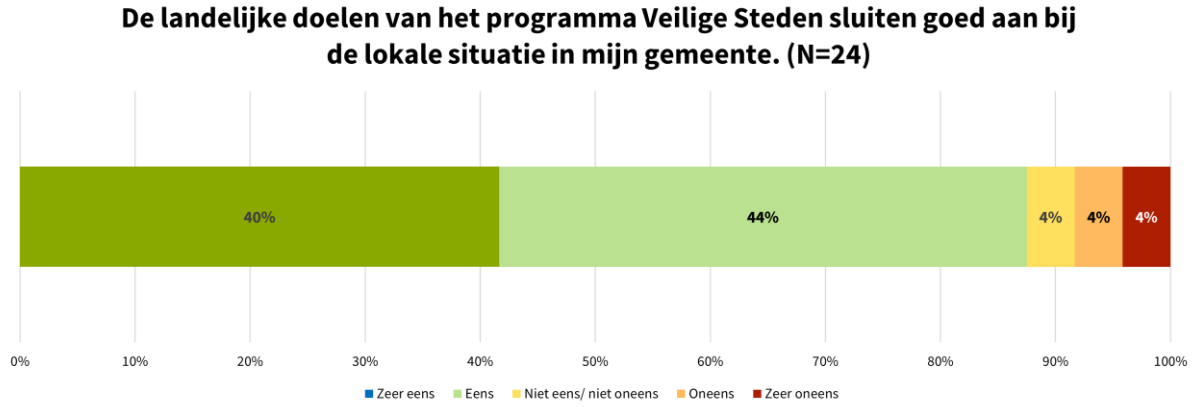
2.1.1 Programmadoelen

Het programma Veilige Steden heeft als centraal doel de veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en tijdens het uitgaan te bevorderen. Deze doelstelling is uitgewerkt in twee hoofdambities:

1. Het terugdringen van (seksuele) straatintimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag tegen vrouwen en meisjes.
2. Het versterken van het gevoel van steun, veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes in de publieke ruimte.

Als we de doelstelling en hoofdambities van het programma vergelijken met de doelstellingen van de gemeenten die deelnemen aan het programma constateren we dat deze in grote mate overeenkomen. In de lokale beleidsplannen en uitvoeringsagenda's is zichtbaar dat deelnemende gemeenten daarnaast aanvullende accenten hebben toegevoegd (zie paragraaf 2.1.2).

In de enquête zien we ook terug dat het merendeel (84%) van de gemeenten aangeeft dat de doelen van het programma Veilige Steden goed aansluiten bij de lokale situatie in hun gemeente (zie figuur 2).

Figuur 2: Resultaten van stelling over aansluiting landelijke doelen

In de enquête geeft de meerderheid van de deelnemende gemeenten (75%) aan dat de focus van hun Veilige Steden-beleid voornamelijk ligt op veiligheid. 21% van de Veilige Steden geeft aan dat ze in hun Veilige Steden beleid evenveel nadruk leggen op de twee hoofddoelen (veiligheid en weerbaarheid). Slechts 1 deelnemende gemeente (4%) geeft aan dat de nadruk van hun Veilige Steden-beleid voornamelijk ligt op weerbaarheid.

In de toelichting op de enquête geven verschillende gemeenten aan dat zij weerbaarheid minder goed vinden aansluiten bij hun doelstellingen. Daarnaast wordt weerbaarheid gezien als een lastig doel om na te streven, omdat het al snel de indruk kan wekken dat de verantwoordelijkheid voor ongepast gedrag bij het slachtoffer wordt gelegd. Dit punt over *victim blaming* kwam ook terug in de gesprekken. Kennispartijen gaven daarbij aan dat een gevoel van weerbaarheid kan bijdragen aan het veiligheidsgevoel van vrouwen en meisjes, maar dat weerbaarheid niet bijdraagt aan een oplossing van het probleem.

Kennispartijen maken in dit verband een duidelijk onderscheid tussen doelstellingen die betrekking hebben op de feitelijke veiligheid van vrouwen en meisjes en doelstellingen die betrekking hebben op veiligheidsgevoelens. Volgens hen kan alleen preventie bijdragen aan het daadwerkelijk verbeteren van de veiligheid van vrouwen en meisjes. Andere ambities, zoals het versterken van weerbaarheid of het bieden van steun, dragen vooral bij aan het vergroten van veiligheidsgevoelens. Daarom geven kennispartijen aan dat de focus van het programma in hun ogen ook primair op preventie (en daarmee: het aanpakken van het onderliggende probleem) zou moeten liggen.

Wat betekent veiligheid, steun en weerbaarheid in de openbare ruimte en op straat voor vrouwen en meisjes?

In het kader van deze evaluatie zijn de onderzoekers in gesprek gegaan met vrouwen en meisjes over hun ervaringen. We vroegen hun wat veiligheid, steun en weerbaarheid voor hen betekent en wat hier wel/niet aan bijdraagt.

- **Veiligheid:** vrouwen en meisjes geven aan zich vooral onveilig te voelen in situaties waarin het donker is, er weinig mensen op straat zijn (of juist alleen (groepjes) jongens en mannen op straat zijn) en in het OV. Vrouwen en meisjes voelen zich veiliger op het moment dat er andere vrouwen in de buurt zijn, plekken goed verlicht zijn en er (camera)toezicht is.
- **Steun:** vrouwen en meisjes geven aan dat ze zich meer gesteund zouden voelen als omstanders elkaar actiever aanspreken, dat andere mensen alert zijn en weten wat ze moeten doen in en na een onveilige situatie.
- **Weerbaarheid:** vrouwen en meisjes geven aan dat ze zich weerbaarder zouden voelen op straat als ze meer kennis hebben over zelfverdediging. Een deel van de vrouwen geeft aan behoefte te hebben aan de mogelijkheid om bijvoorbeeld pepperspray bij zich te dragen.

2.1.2 Lokale doelen, speerpunten en ambities deelnemende gemeenten

Naast de landelijke doelen van het programma, zoals beschreven in de officiële documenten, zien we dat deelnemende gemeenten bepaalde aanvullende accenten leggen in hun eigen Veilige Steden-aanpak.

Uit de beleidsplannen blijkt dat de meeste gemeenten vooral aandacht geven aan bewustwording en preventie. Dit richt zich zowel op potentiële plegers van grensoverschrijdend gedrag als op het vergroten van handelingsperspectief onder professionals, omstanders en potentiële slachtoffers. Zo benadrukken Dordrecht, Leeuwarden en Tilburg het belang van een bredere cultuurverandering, waarin respectvolle omgangsvormen worden gestimuleerd en straatintimidatie maatschappelijk minder wordt geaccepteerd. Daarbij wordt in diverse gemeenten ingezet op structurele voorlichting binnen het onderwijs, zoals Dordrecht en Maastricht doen met programma's op scholen.

Een tweede terugkerend doel betreft het versterken van meldingsbereidheid en informatiepositie. Gemeenten als Maastricht en Zaanstad ontwikkelen meldpunten of onderzoeken hotspots in de stad om beter zicht te krijgen op patronen van straatintimidatie en om gericht te kunnen optreden.

Daarnaast zetten meerdere gemeenten expliciet in op het vergroten van zichtbaarheid en handhaving in de openbare ruimte. Zo richt Hengelo zich op gerichte toezichtmaatregelen en het vergroten van sociale controle, terwijl Tilburg en Zaanstad handhaving koppelen aan gerichte voorlichting en normstelling.

Ook wordt in meerdere gemeenten ingezet op deskundigheidsbevordering van professionals, zoals boa's, horecapersoneel, jeugdprofessionals en onderwijsinstellingen (bijvoorbeeld in Hengelo,

Maastricht en Tilburg). Het vergroten van kennis en handelingsperspectief wordt gezien als voorwaarde om effectief te reageren op situaties van grensoverschrijdend gedrag.

Ten slotte wordt in een paar gemeenten ook aandacht besteedt aan online seksuele intimidatie. Arnhem besteedt in haar aanpak bijvoorbeeld aandacht aan het terugdringen van shame-sexting, grooming, exposing, sextortion of het plaatsen van online seksueel getinte berichten.

Naast de kernambities van het programma Veilige Steden zien we dus dat de aanvullende doelen, speerpunten en ambities van deelnemende gemeenten zich clusteren rondom de volgende thema's:

- **Bewustwording en cultuurverandering** centraal te stellen, onder meer via educatie en publieke normstelling.
- **Meldingsbereidheid en inzicht in problematiek** te vergroten door meldpunten en data-analyse.
- **Handhaving en toezicht** in de openbare ruimte te versterken waar nodig.
- **Deskundigheid van professionals en partners** te vergroten om signalering en opvolging te verbeteren.
- **Het online veiligheidsgevoel** van vrouwen en meisjes te vergroten.

In vergelijking met de vorige evaluatie van het programma Veilige Steden zijn er veel overeenkomsten in de (aanvullende) doelen die deelnemende gemeenten formuleren. Wel lijkt er in de huidige beleidsperiode minder nadruk te liggen op het creëren of vergroten van bekendheid met het onderwerp. In plaats daarvan ligt de nadruk vaker op normverandering en het bieden van handelingsperspectief. Dit kan samenhangen met recente ontwikkelingen en met het feit dat (seksuele) straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag de afgelopen jaren meer aandacht hebben gekregen in de media en de politiek.

2.1.3 Deelconclusie

De programmadoelen zijn grotendeels passend en actueel. Gemeenten vertalen de landelijke doelen naar lokaal beleid, en leggen hierin de nadruk op preventie en (fysieke) veiligheid. De focus op weerbaarheid is minder passend.

De landelijke doelen zijn grotendeels passend bij de huidige maatschappelijke context. Naast de inbedding van de programmadoelen richten veel gemeenten zich op aanvullende speerpunten, zoals bewustwording en norm- en cultuurverandering, meldingsbereidheid, handhaving en toezicht, deskundigheidsbevordering van professionals en online veiligheid.

Gezien de beperkte inzet van gemeenten op weerbaarheid, het risico op *victim blaming* en het feit dat kennispartijen (en gemeenten) benadrukken dat inzetten op preventie via norm- en cultuurverandering de sleutel is tot een effectieve aanpak, is de focus op weerbaarheid binnen het programma minder logisch en passend.

Daarnaast richt het programma zich vooralsnog uitsluitend op de veiligheid van vrouwen en meisjes in de publieke ruimte. Er is in de programmadoelen nu nog geen aandacht voor online veiligheid, terwijl een aantal gemeenten hier wel al op inzetten en de digitale omgeving een sterke invloed heeft op het veiligheidsgevoel van vrouwen en meisjes.

2.2 Input

Binnen het programma Veilige Steden wordt de basis gevormd door drie landelijke middelen: (1) een jaarlijkse financiële bijdrage vanuit het ministerie van OCW, (2) inhoudelijke ondersteuning en advies van kenniscentrum Movisie en (3) een landelijke bijeenkomst voor uitwisseling en kennisdeling.

2.2.1 Intentieverklaring

Deelnemende gemeenten tekenen bij toetreding tot het programma een intentieverklaring. In deze intentieverklaring spreken de deelnemende gemeenten en de Staatssecretaris van OCW af om samen te werken aan het vergroten van de veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes, onder andere door beleid te ontwikkelen en maatregelen te nemen tegen (seksuele) straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag.

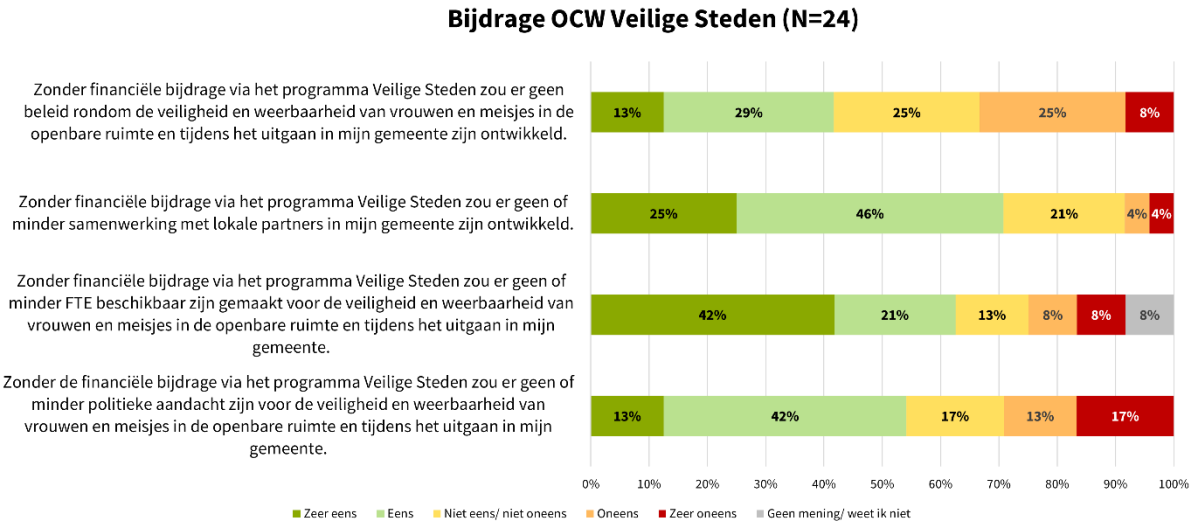
De intentieverklaring beschrijft dat Veilige Steden hun ambities voor 2024–2026 vertalen naar lokaal beleid dat samen met betrokken partijen wordt ontwikkeld. Het beleid richt zich op het voorkomen en bestrijden van seksuele intimidatie van vrouwen en meisjes, waarbij samenwerking, intersectionaliteit en aansluiting met ander gemeentelijk beleid belangrijk zijn.

Daarnaast spreken de Veilige Steden af het beleid te monitoren en evalueren, het beleid structureel te verankeren, kennis en goede voorbeelden te delen en kleinere gemeenten te ondersteunen. De intentieverklaring dient door deelnemende gemeenten te worden uitgewerkt in een lokaal meerjarenplan dat door het college van B en W wordt vastgesteld.

2.2.2 Financiële bijdrage

De jaarlijkse bijdrage vanuit het Ministerie van OCW bedraagt €30.000 voor niet G4-gemeenten, en €50.000 voor G4-gemeenten. Deze bijdrage doet OCW onder de voorwaarde van gemeentelijke cofinanciering: in de intentieverklaring staat dat de gemeenten ook zelf middelen en/of ambtelijke capaciteit bijleggen. De inzet van ambtelijke capaciteit en eigen middelen door gemeenten beschrijven we in paragraaf 3.1.3.

Deelnemers van het programma geven aan dat de bijdrage van OCW op verschillende manieren positief bijdraagt, voornamelijk als het gaat om de samenwerking met lokale partners, het beschikbaar maken van fte en het stimuleren van politieke aandacht.

Figuur 3: Resultaten van stellingen over financiële bijdrage OCW

Ook in gesprekken wordt benoemd dat de financiële bijdrage vanuit OCW als doel heeft een stimulerende werking te hebben op gemeenten. Volgens kennispartners speelt deze bijdrage een belangrijke rol bij het aanjagen van (politieke) aandacht en inzet voor het thema op gemeentelijk niveau. Movisie geeft aan regelmatig signalen te ontvangen van gemeenten die ook graag aan het programma zouden willen deelnemen.

In de enquête hebben we deelnemers van het programma ook gevraagd wat een (theoretische) verdubbeling én afschaffing van de OCW-bijdrage zou betekenen voor de inzet van het Veilige Steden-beleid in hun gemeenten. De deelnemende gemeenten geven aan dat zij bij een (theoretische) verdubbeling van de bijdrage van OCW de middelen zouden gebruiken voor:

- Samenwerking met lokale partners opschalen en/of nieuwe samenwerking met andere partners aangaan.
- Organiseren van meer activiteiten (t.a.v. preventie) of het structureler organiseren/uitbreiden van bestaande activiteiten (zoals campagnes en trainingen).
- Het uitbreiden van capaciteit, bijvoorbeeld door iemand volledig in te kunnen zetten op dit onderwerp, of door een projectleider/kwartiermaker in te zetten om een integrale aanpak te leiden.
- Het thema breder/integraler aan te pakken door meerdere afdelingen nauwer bij het programma te betrekken.
- Participatietrajecten (voor een beter begrip van de behoeften van de doelgroep), bijvoorbeeld voor het (her)ontwikkelen van openbare ruimte.
- Meer inzetten op onderzoek en het kunnen opvolgen van de bijbehorende aanbevelingen/conclusies.

Bij een afschaffing van de OCW-bijdrage geven gemeenten aan dat:

- Er minder ruimte zou zijn voor het organiseren van activiteiten en de inzet van interventies.
- De inzet vanuit de gemeente zal worden versoberd.
- Er minder aandacht en politieke legitimiteit zou zijn voor het onderwerp.
- De aanpak zal versnipperen en de samenwerking met lokale partners zal minder intensief worden.
- De aanpak compleet zal stoppen. Een klein aantal gemeenten geeft aan dat de bijdrage vanuit OCW op dit moment (vrijwel) de enige financiële middelen zijn dit ze ter beschikking hebben voor de aanpak.

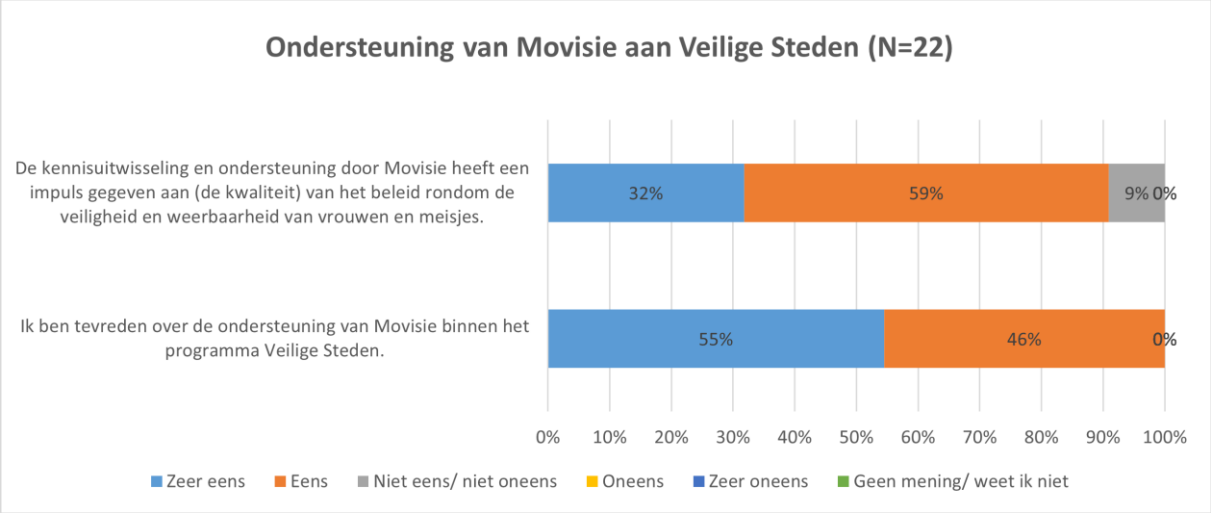
2.2.3 Inhoudelijke ondersteuning Movisie

Naast de financiële bijdrage biedt het programma ook inhoudelijke ondersteuning aan gemeenten via Movisie. Movisie vervult binnen het programma een kennis- en ondersteuningsfunctie. Movisie deelt verschillende kennisproducten via haar website, zoals handreikingen, effectieve interventies en goede voorbeelden van gemeenten. Daarnaast organiseert Movisie ook themabijeenkomsten en webinars. Deze kennisproducten en bijeenkomsten zijn toegankelijk voor alle gemeenten die zich hiervoor aanmelden, ongeacht of zij deelnemen aan het programma Veilige Steden.

Uit gesprekken blijkt dat Movisie een belangrijke verbindende en ondersteunende rol speelt binnen het programma. Movisie faciliteert onderling contact tussen gemeenten, onder meer via een appgroep en een zeswekelijksoverleg, waarin ook gemeenten deelnemen die niet officieel bij het programma zijn aangesloten. Daarnaast organiseert Movisie jaarlijks een bijeenkomst en heeft het regelmatig individueel contact met gemeenten, die vaak behoefte hebben aan inhoudelijk advies op maat. Hoewel Movisie hier vanwege beperkte capaciteit niet altijd volledig in kan voorzien, zien zowel Movisie als andere gesprekspartners dat de samenwerking en kennisuitwisseling steeds meer effect hebben:

gemeenten weten elkaar beter te vinden, zitten vaker op één lijn en ook niet-deelnemende gemeenten profiteren van gedeelde inzichten. Movisie speelt bovendien geregeld een rol in de uitvoering van het programma, bijvoorbeeld door mee te kijken met campagnes of vragen vanuit de gemeenteraad te beantwoorden. Ook andere kennispartijen zijn positief over de ondersteuning van Movisie, met name vanwege het feit dat kennis openbaar wordt gedeeld. Een enkele kennispartij geeft aan dat de rol van Movisie nog explicieter zou kunnen worden verbreed, bijvoorbeeld door sterker te benadrukken dat kennisproducten bedoeld zijn voor alle gemeenten en niet alleen voor deelnemende gemeenten.

Uit de enquête blijkt dat deelnemende gemeenten veel gebruik maken van de ondersteuning die wordt geboden door Movisie. De enquêteresultaten laten ook zien dat deelnemende gemeenten tevreden zijn over de ondersteuning van Movisie en dat de kennisuitwisseling en ondersteuning van Movisie volgens hen een impuls heeft gegeven aan (de kwaliteit van) het beleid rondom de veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes in hun gemeente. Gemeenten zijn vooral positief over de kennisdeling via handreikingen en bijeenkomsten, en het delen van goede voorbeelden.

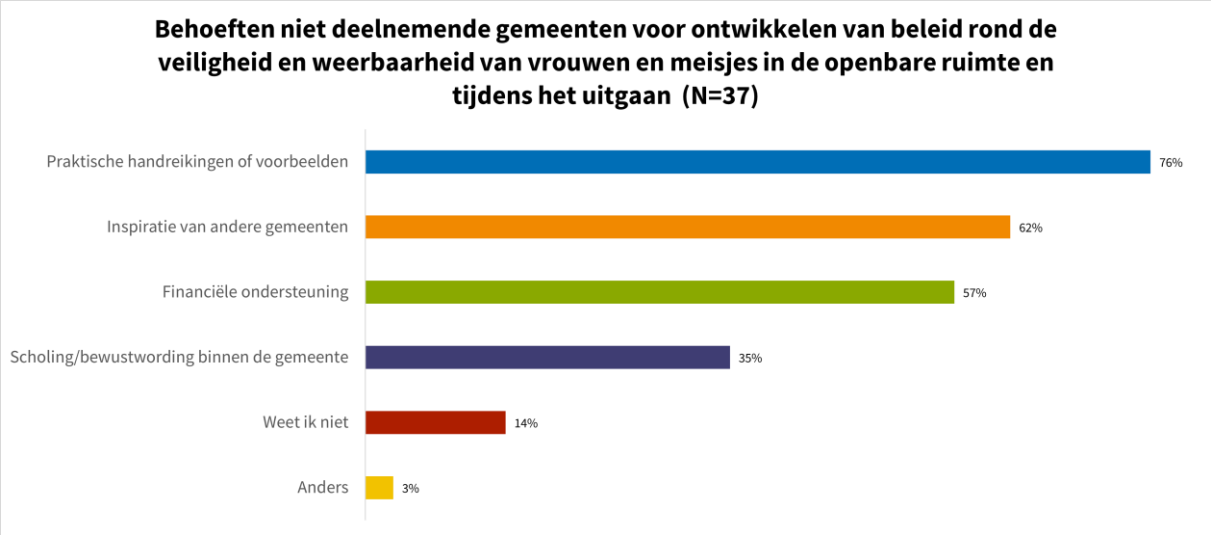

Figuur 4: Resultaten van stellingen over ondersteuning door Movisie

Als antwoord op de vraag waar gemeenten meer ondersteuning bij kunnen gebruiken in de uitvoering van het programma, noemen deelnemende gemeenten:

- Het delen van goede voorbeelden, ook uit het buitenland
- Tools en advies voor de aanpak van dit thema in de online wereld
- De inrichting van een landelijk meldpunt in plaats van meldpunten op gemeentelijk niveau
- Ondersteuning bij moties en initiatiefvoorstellen vanuit de gemeenteraad of politiek die niet aansluiten bij de aanpak en bewezen interventies
- Meer samenwerking op provinciaal en gemeentelijk niveau
- Meer aandacht voor de inrichting van de publieke ruimte

Voor niet deelnemende gemeenten geldt dat zij vooral behoefte hebben aan de diensten die momenteel beschikbaar gemaakt worden als onderdeel van het programma, zoals praktische handreikingen/voorbeelden en inspiratie van andere gemeenten.

Figuur 5: Resultaten van stelling over behoefte niet deelnemende gemeenten

2.2.4 Deelconclusie

De financiële bijdrage van OCW heeft een nadrukkelijke stimulerende werking op deelnemende gemeenten. Het afschaffen van de financiële bijdrage is met name voor kleine gemeenten kwetsbaar.

De financiële bijdrage werkt zoals bedoeld volgens de beleidstheorie: het zorgt niet alleen voor bestedingsruimte bij gemeenten, maar heeft diverse verdergaande effecten op de lokale inzet (politiek, financieel). Met relatief weinig geld vanuit het Rijk kan zo op lokaal niveau een beweging gecreëerd worden:

- het creëert politieke legitimiteit en vergroot de aandacht voor het thema
- gemeenten maken in aanvulling op het bedrag vaak ook eigen middelen beschikbaar en/of zetten aanvullende fte in op het thema.
- het stimuleert en maakt structurele samenwerking met lokale partners mogelijk.

Het afschaffen van het programma zet met name de aanpak in kleinere gemeenten onder druk.

Gemeenten zijn (zeer) tevreden over de inhoudelijke ondersteuning door Movisie. Gemeenten zijn vooral positief over de kennisdeling via handreikingen en bijeenkomsten en het delen van goede voorbeelden. Deelnemende en niet-deelnemende gemeenten geven aan behoefte te hebben aan nog meer ondersteuning.

Movisie vervult in de praktijk een aantal functies:

- Ontwikkeling van nieuwe kennis en kennisproducten
- Individuele begeleiding en advies voor gemeenten
- Verzameling en uitwisseling van praktijkervaringen

De rol van Movisie pakt in de praktijk positief uit:

- Gemeenteambtenaren hebben een duidelijk plek en aanspreekpunt voor inhoudelijke vragen.
- Kennis en expertise vinden via Movisie hun plek in de gemeentelijke praktijk, De samenwerking met Movisie heeft een impuls gegeven aan de kwaliteit van hun beleid rondom de veiligheid van vrouwen en meisjes.
- Er is een gezamenlijke plek voor gedachtevorming, uitwisseling en bundeling van ervaringen.

- Ook niet deelnemende gemeenten melden zich bij Movisie voor informatie over de aanpak van dit thema.

Uit de evaluatie blijkt dat er in deze fase geen behoefte is aan nieuwe of aanvullende kennisproducten, maar dat de vindbaarheid van bestaande producten en kennisdeling op politiek en bestuurlijk niveau verbeterd kunnen worden. Dat kan bereikt worden door een eenvoudigere opzet van de website, gemeenten te stimuleren meer goede voorbeelden te delen en een aparte communicatiestrategie gericht op raadsleden en eventueel wethouders te ontwikkelen.

3. Uitvoering van het programma

3.1 Beleidskeuzes

De deelnemende gemeenten binnen het programma Veilige Steden vertalen de landelijke doelstellingen naar lokale beleidsplannen. Hoewel het landelijke programma zich richt op het bevorderen van de veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes, laten de beleidskeuzes van gemeenten zien dat er toch lokaal verschillende accenten worden gelegd.

Het ministerie van OCW heeft er bewust voor gekozen om gemeenten veel vrijheid te laten in het maken van beleidskeuzes. De achterliggende gedachte hierbij is dat gemeenten zo kunnen inzetten op interventies die beter aansluiten bij de lokale context en behoeften.

Tegelijkertijd leidt deze ruimte ook tot verschillen tussen gemeenten, met name tussen grotere en kleinere gemeenten. In kleinere gemeenten is de inzet vaak afhankelijk van de ervaren urgentie en de beschikbare eigen financiële middelen. Grotere gemeenten beschikken doorgaans over meer eigen middelen en een uitgebreider netwerk, waardoor zij vaker aanvullende activiteiten kunnen ontplooien.

Volgens kennispartijen zijn beleidskeuzes daarnaast regelmatig afhankelijk van de motivatie van de betrokken portefeuillehouder en beleidsmedewerkers. Ook verschilt het kennisniveau tussen beleidsmedewerkers, wat eveneens kan bijdragen aan variatie in de uitvoering van het programma. Kennispartijen benadrukken dat structurele tijd en aandacht vanuit gemeenten volgens hen belangrijk zijn om de aanpak op de langere termijn effectief te laten zijn.

3.1.1 Beleidsplannen

In de intentieverklaring staat opgenomen dat Veilige Steden een lokaal meerjarenplan opstellen, dat door het college van B en W wordt vastgesteld. Veruit de meeste deelnemende gemeenten werken ook daadwerkelijk vanuit een lokaal meerjarenplan (voornamelijk voor de periode 2023–2026) waarin de aanpak van straatintimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt uitgewerkt in concrete maatregelen. Een aantal gemeenten kiezen echter voor jaarlijkse (in plaats van meerjarige) uitvoeringsplannen. Een enkele gemeente (4% van de deelnemende gemeenten) heeft (nog) geen beleids- of uitvoeringsplan geformuleerd, maar werkt vanuit een aantal raadsstukken aan het programma.

Van de niet-deelnemende gemeenten geeft geen enkele gemeente in de enquête aan een apart beleidsdocument te hebben dat specifiek gericht is op de veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte of tijdens uitgaan. Een gebrek aan lokale urgentie of aanleiding wordt het vaakst genoemd als reden om geen specifiek beleid op te stellen.

3.1.2 Doelgroep(en)

De meeste deelnemende gemeenten volgen de landelijke focus op vrouwen en meisjes als primaire doelgroep, maar een aantal gemeenten kiest voor een bredere benadering. Zo betrekken onder andere Enschede, Leeuwarden, Rotterdam, Utrecht, Zaanstad en Eindhoven ook lhbtiqa+ personen nadrukkelijk in hun beleid. De aanpak van Almere richt zich op meisjes en vrouwen, lhbtiqa+'ers en mensen met een beperking, aangezien lokaal onderzoek uitwijst dat straatintimidatie het vaakst voorkomt bij deze groepen. Enschede kiest bovendien voor een expliciet inclusieve aanpak, gericht op "iedereen die zich onveilig voelt in de openbare ruimte", waaronder ook mensen met een beperking. Deze bredere doelgroepbenadering weerspiegelt een meer intersectionele visie op veiligheid: de

erkenning dat gender, seksuele oriëntatie, etniciteit en andere identiteitskenmerken elkaar beïnvloeden in ervaringen van (on)veiligheid. Zo wordt in het jaarplan van Rotterdam expliciet aandacht benoemd voor vrouwen met een vluchtelingenachtergrond en heeft Utrecht aandacht voor inwoners/vrouwen met een zichtbare geloofsovertuiging. Daarnaast gaat in verschillende gemeenten speciale aandacht uit naar studenten.

Kennispartijen geven in gesprekken aan dat de focus binnen het thema grensoverschrijdend gedrag de afgelopen jaren steeds meer is verbreed van vrouwen en meisjes als slachtoffers naar de bredere samenleving, waaronder ook jongens, mannen en omstanders. De 'Me-too' beweging heeft hier volgens kennispartijen een belangrijke rol in gespeeld, doordat deze beweging het onderwerp nadrukkelijker op de agenda heeft gezet en ruimte heeft gecreëerd om het gesprek hierover te voeren.

3.1.3 Inzet van mensen en middelen door gemeenten

In de intentieverklaring die deelnemende gemeenten ondertekenen staat dat Veilige Steden budget en personeel voor het thema beschikbaar maken.

Uit de analyse blijkt dat er verschillen bestaan in hoe gemeenten aanvullend investeren in het programma. Deze verschillen hangen samen met lokale prioriteiten, beschikbare middelen en de mate waarin straatintimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt benaderd in samenhang met andere beleidsdomeinen. In de praktijk zijn twee belangrijke variabelen zichtbaar: (1) de hoogte van de aanvullende financiële middelen en (2) de mate waarin gemeenten ambtelijke capaciteit vrijmaken voor coördinatie en uitvoering.

Een deel van de gemeenten voert het programma uit binnen de grenzen van de OCW-bijdrage. In deze gemeenten ligt de nadruk veelal op bewustwording, communicatie en aansluiting bij bestaande activiteiten en samenwerkingsnetwerken. Programmamiddelen worden voornamelijk gebruikt om kleinschalige campagnes, workshops of bijeenkomsten mogelijk te maken. De uitvoering wordt in deze gevallen vaak in samenhang met bestaand beleid, programma's en/of campagnes georganiseerd, bijvoorbeeld binnen bredere veiligheid- of inclusieprogramma's.

Andere gemeenten zetten aanvullend lokale middelen in om uitvoering te verbreden en te verdiepen. Dit kan gaan om een relatief bescheiden financiële bijdrage of om het vrijmaken van ambtelijke capaciteit, zoals het aanstellen van een (parttime) coördinator of beleidsmedewerker. In deze gemeenten is vaker sprake van meer structurele afstemming met scholen, maatschappelijke partners en wijkorganisaties, en worden extra activiteiten ingezet zoals training van professionals en inzet op het vergroten van de meldingsbereidheid.

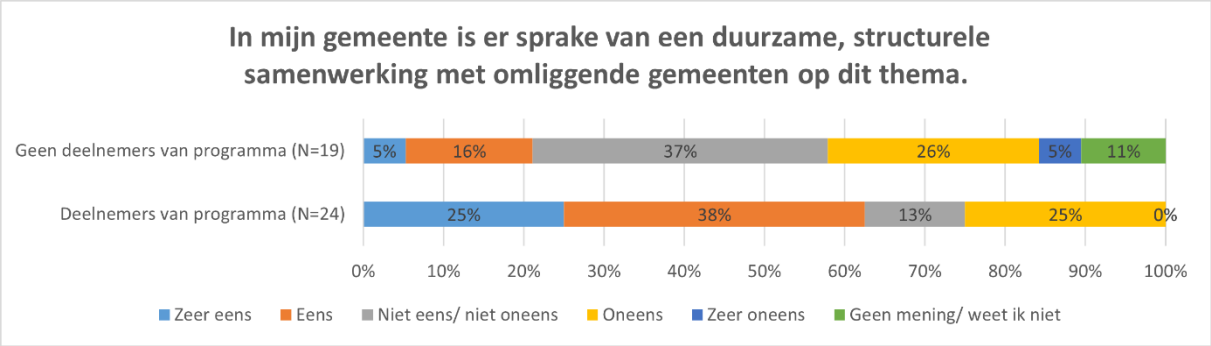
Een derde groep gemeenten investeert aanzienlijk meer dan de landelijke bijdrage en ontwikkelt daarmee een brede, meerjarige aanpak. In deze steden wordt het programma verankerd in meerdere beleidsdomeinen, zoals veiligheid, openbare orde, jongerenwerk, preventie en hulpverlening. Er wordt bijvoorbeeld geïnvesteerd in meldpunten, monitoring van hotspots, structurele samenwerkingsverbanden, aanpassing van de publieke ruimte en soms ook handhaving of dadergerichte interventies.

Uit de enquêteresultaten blijkt dat er bij Veilige Steden over het algemeen vaker financiële middelen worden vrijgemaakt die specifiek worden ingezet voor dit thema dan bij gemeenten die geen onderdeel zijn van het programma, waarbij de meeste deelnemende gemeenten die geen onderdeel zijn van de G4 rond de 20.000-50.000 euro per jaar bijdragen. Er zijn ook Veilige Steden die significant meer bijdragen, of juist geen eigen financiële middelen inzetten. Dit is dus geen gemiddelde, maar een range van de meest voorkomende bedragen bij gemeenten waarvan de inzet van financiële middelen bekend is. Voor de G4 gemeenten geldt dat zij een hoger bedrag aan eigen middelen inzetten (vanaf

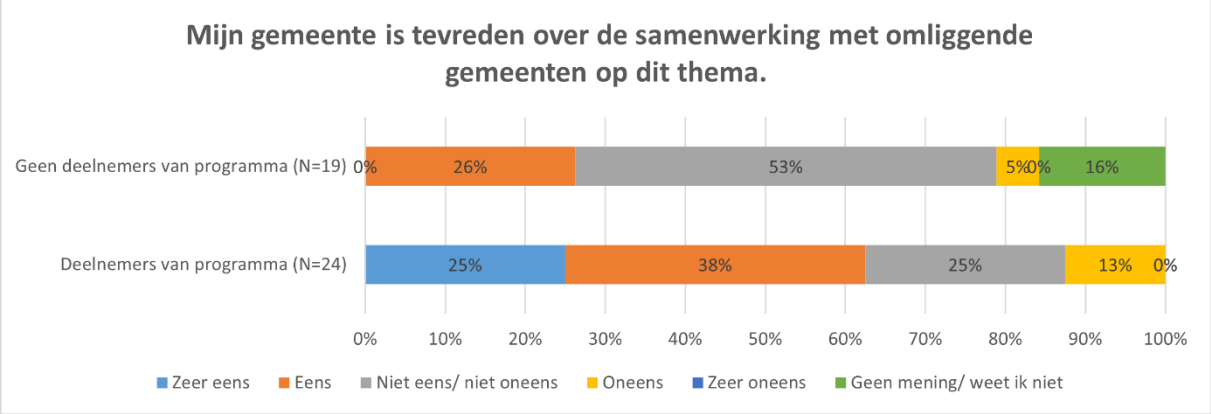
100.000 euro per jaar). De enquête laat ook zien dat er bij deelnemende gemeenten van het programma vaker specifieke fte inzet wordt vrijgemaakt dan bij niet-deelnemende gemeenten. Bij de deelnemende gemeenten waarvan de fte-inzet bekend is, varieert dit van 0.15-2 fte, waarbij de meeste gemeenten tussen de 0,4 en 0,8 fte zitten.

3.1.4 Samenwerking met omliggende gemeenten

Uit enquêteresultaten blijkt dat gemeenten die deelnemen aan het programma vaker samenwerken met omliggende gemeenten dan gemeenten die niet deelnemen. Daarnaast geven deelnemende gemeenten ook vaker aan tevreden te zijn over deze samenwerking. Het gaat hierbij om alle naburige gemeenten, niet alleen naburige gemeenten die onderdeel zijn van het programma.

Figuur 6: Resultaten stelling over samenwerking met omliggende gemeenten

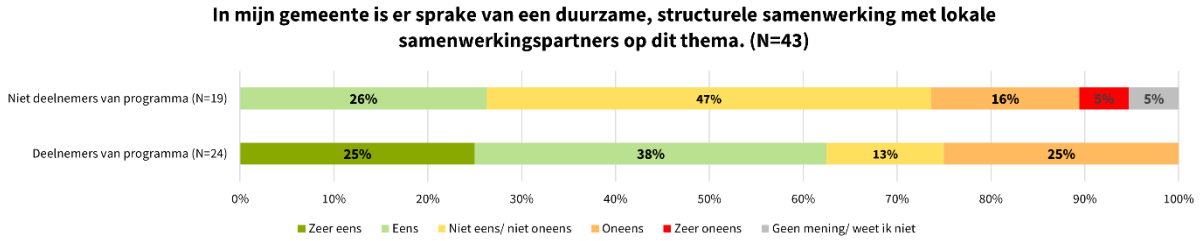
Figuur 7: Resultaten stelling over tevredenheid samenwerking met omliggende gemeenten

Uit gesprekken blijkt echter dat er nog ruimte is voor verbetering. Verschillende gesprekspartners geven aan dat gemeenten nu nog regelmatig zelf het wiel uitvinden, terwijl meer regionale samenwerking mogelijk zou zijn. Een van de redenen die hiervoor wordt genoemd, is dat gemeenten vaak een eigen stempel willen drukken op bijvoorbeeld campagnes. Volgens gesprekspartners is dit zonde, zeker gezien de beperkte middelen.

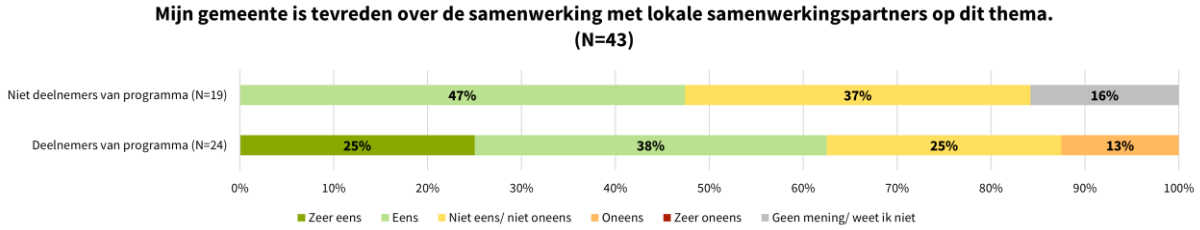
Kennispartijen geven daarnaast aan dat er nog sprake is van versnippering tussen gemeenten. Meer regionale samenwerking en coördinatie zouden volgens hen een waardevolle aanvulling kunnen zijn.

3.1.5 Samenwerking met (lokale) samenwerkingspartners

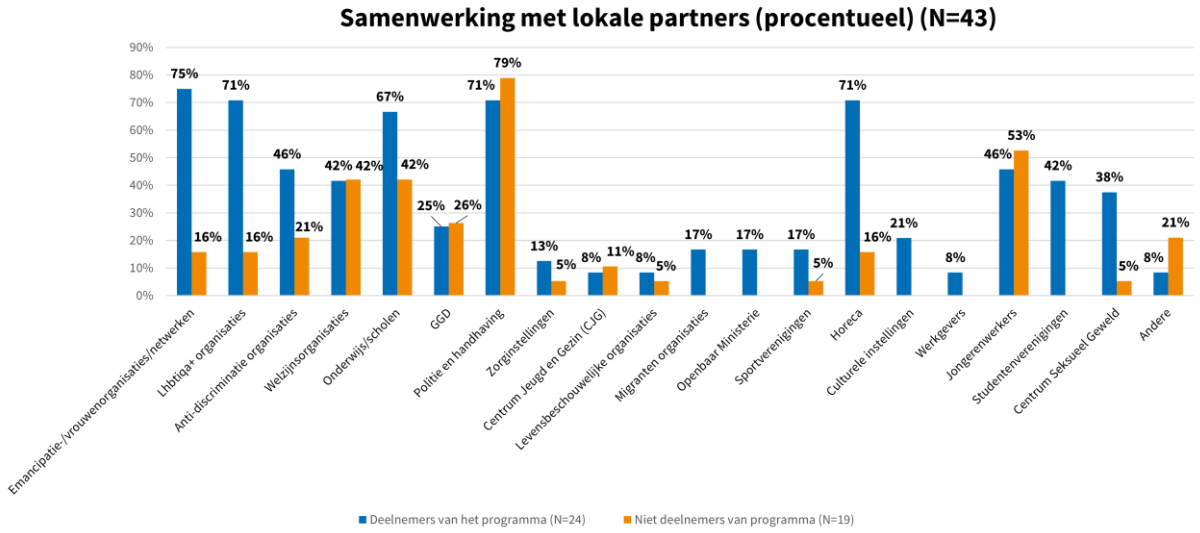
Uit de enquête blijkt dat deelnemers van het programma met meer verschillende lokale partners samenwerken. Deelnemende gemeenten geven ook vaker aan dat er sprake is van structurele duurzame samenwerking met lokale partners en zijn hier ook vaker tevreden over dan niet deelnemende gemeenten.

Figuur 8: Resultaten van stelling over samenwerking met lokale partners

Figuur 9: Resultaten van stelling over tevredenheid over samenwerking met lokale partners

Figuur 10: Resultaten van vraag over samenwerking met verschillende typen lokale partners

Uit gesprekken blijkt dat Movisie aangeeft dat door het programma op steeds meer plekken samenwerkingspartners actief aan de slag gaan met het thema. Kennispartijen geven daarnaast aan dat zij door het programma in toenemende mate betrokken worden bij het opstellen en uitvoeren van beleid. Ook wordt het opzetten van een lokaal netwerk door kennispartijen als waardevol gezien. Daarbij benadrukken zij dat het belangrijk is dat de gemeente een coördinerende rol vervult.

3.1.6 Deelconclusies

Gemeenten maken gebruik van de beleidsvrijheid die het programma biedt. Dit leidt tot variëteit in de beleidsinvulling.

Het ministerie van OCW heeft er bewust voor gekozen om gemeenten veel beleidsvrijheid te geven om creativiteit te stimuleren en ruimte voor lokale context te garanderen. Dit zorgt er ook voor dat er verschillen waarneembaar zijn in de keuzes die deelnemende gemeenten maken, bijvoorbeeld op inhoudelijk vlak of tussen grotere en kleinere gemeenten. Voor grotere gemeenten geldt dat zij vaker

meer eigen middelen inzetten, een uitgebreider netwerk van (lokale) samenwerkingspartners hebben en vaak meer (verschillende) interventies inzetten.

Vrijwel alle gemeenten beschikken over meerjarige of jaarlijkse beleidsplannen.

Vrijwel alle deelnemende gemeenten beschikken over een meerjarenprogramma met concrete maatregelen en interventies tegen straatintimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Een aantal gemeenten kiezen voor jaarlijkse uitvoeringsplannen in plaats van een meerjarenplan. Eén enkele gemeente heeft geen formeel beleids- of uitvoeringsplan. Niet deelnemende gemeenten beschikken niet over een apart beleidsdocument over de veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte of tijdens het uitgaan. De meest genoemde redenen hiervoor zijn het ontbreken van lokale urgentie of het ontbreken van een duidelijke aanleiding. Het hebben van een meerjarig beleidsplan is wel onderdeel van de intentieverklaring die deelnemende gemeenten ondertekenen.

In de intentieverklaring staat dat gemeenten hun meerjarig beleidsplan ter kennisneming aan het ministerie voorleggen. Het ministerie kan overwegen om in de intentieverklaring ook op te nemen dat deelnemende gemeenten hun lokale meerjarenplannen een jaar na ingang van het programma beschikbaar dienen te stellen aan Movisie. Movisie kan hiermee een openbaar overzicht bijhouden van de meest actuele beleidsplannen van de deelnemende gemeenten. Dit overzicht kan inspiratie bieden voor andere gemeenten die nog beleid willen maken. Ook komt hierdoor sneller in beeld welke gemeenten wel of niet beschikken over een meerjarenplan en kunnen gemeenten die (nog) niet beschikken over een meerjarenplan, bijvoorbeeld door Movisie, ondersteund worden bij het opstellen.

De focus van de aanpak ligt op het stimuleren van de veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en tijdens het uitgaan. Bij de meeste gemeenten zien we een verruiming van de focus van de aanpak (inzet interventies) van 'slachtoffers' naar de bredere samenleving (waaronder 'plegers' en omstanders). Ook steeds meer gemeenten betrekken een bredere, intersectionele groep.

Gemeenten verbreden de focus van hun lokale aanpak steeds meer van slachtoffers (vrouwen en meisjes) naar een bredere doelgroep, waaronder jongens, mannen en omstanders. Bij steeds meer gemeenten wordt bovendien ingezet op intersectionaliteit, waarbij er onder andere aandacht is voor de lhbtiqa+ gemeenschap, mensen met een beperking, mensen met een vluchtelingenachtergrond en mensen met een zichtbare geloofsovertuiging.

Deze bredere aanpak sluit aan bij de kennis gedeeld door kennispartijen en laat daarnaast ook zien dat gemeenten zich er steeds meer van bewust zijn dat gender, seksuele oriëntatie, etniciteit en andere identiteitskenmerken elkaar beïnvloeden in ervaringen van (on)veiligheid, en dat de aanpak hiervan dus ook kan verschillen per doelgroep.

Gemeenten verschillen sterk in de (eigen) financiële en ambtelijke inzet voor Veilige Steden. Waar extra middelen en een specifieke medewerker/coördinator is aangewezen, ontstaat vaak een breder en structureel beleid.

Gemeenten die geen eigen middelen inzetten, leggen vaker de nadruk op het organiseren van bewustwordingscampagnes en kleinere, meer gerichte activiteiten. Bij kleinere gemeenten en gemeenten die geen eigen middelen inzetten, belandt het thema ook vaak bij medewerkers met een kleine portefeuille.

Gemeenten die wel eigen middelen inzetten besteden deze vaak aan fte. Gemeenten die veel aanvullende middelen inzetten verankeren het thema bovendien vaker en structureler in meerdere beleidsterreinen.

Hoewel alle deelnemende gemeenten zich via de intentieverklaring verbinden tot aanvullende inzet, blijkt uit de evaluatie dat gemeenten sterk verschillen in de invulling en naleving hiervan.

Gemeenten die deelnemen aan het programma werken vaker en structureler samen met omliggende gemeenten en lokale samenwerkingspartners dan niet deelnemende gemeenten. Gemeenten in de regio kunnen nog beter met elkaar samenwerken.

Deelname aan het programma hangt samen met een intensievere samenwerking met zowel lokale partners als omliggende gemeenten. Gemeenten die deelnemen aan het programma werken vaker (structureel) samen met omliggende gemeenten en lokale partners dan niet deelnemende gemeenten. Tegelijkertijd blijkt dat het samenwerkingspotentieel met gemeenten in de regio nog niet volledig wordt benut. Dit vergroot het risico dat beschikbare middelen minder efficiënt kunnen worden ingezet, bijvoorbeeld wanneer meerdere gemeenten afzonderlijk van elkaar met dezelfde soort projecten/vraagstukken aan de slag gaan.

Samenwerking tussen gemeenten in de regio kan meer gestimuleerd worden, bijvoorbeeld door dit (nog) explicieter op te nemen in de intentieverklaring en/of door het faciliteren van regionaal overleg.

3.2 Resultaten

De resultaten van het programma Veilige Steden komen tot uitdrukking in de uiteenlopende lokale interventies die gemeenten ontwikkelen en uitvoeren om (seksuele) straatintimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag tegen vrouwen en meisjes tegen te gaan. Deze interventies verschillen in vorm en focus.

3.2.1 Bewezen effectieve interventies en succesfactoren

Kennispartijen noemen verschillende interventies die bewezen effectief zijn binnen de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. Het gaat hierbij voornamelijk om het bevorderen van sociale normen onder jongeren (via voorlichting), het versterken van deskundigheid en handelingsperspectief binnen het jongerenwerk, het uitdragen van duidelijke sociale normen via campagnes en (gemeentelijke) communicatie, en het aanbieden van omstanderstrainingen in bijvoorbeeld de horeca of sportverenigingen. In de kennisbank op de website van Movisie staan ook een aantal concrete interventies uitgelicht, zoals de inzet van sus-teams en een lesmodule over straatintimidatie. Er zijn daarnaast verschillende handreikingen gepubliceerd door Movisie met do's en don'ts voor de aanpak van (seksuele) straatintimidaties, de inrichting van een meldpunt en het opzetten van een effectieve campagne. Op de website van het programma Regenboogsteden is voor interventies in de kennisbank ook weergegeven of deze onderbouwd zijn. Dat is voor Veilige Steden niet zichtbaar.

Kennispartijen benadrukken daarnaast ook enkele randvoorwaarden voor een succesvolle aanpak. Zo is het belangrijk dat interventies aansluiten bij de behoeften van de doelgroep en dat gemeenten waar mogelijk aansluiten bij bestaande initiatieven, organisaties en bijeenkomsten die al vertrouwen genieten bij inwoners. Ook wordt het voeren van een dialoog als belangrijk gezien. Daarbij is het van belang dat gesprekken worden begeleid door experts, ruimte bieden voor verschillende perspectieven en aansluiten bij het kennisniveau en eventuele weerstand binnen de doelgroep. Deze dialoog richt zich bij voorkeur op de bredere samenleving, zoals omstanders, mannen en jongens, ouders en professionals in het onderwijs, en minder op slachtoffers.

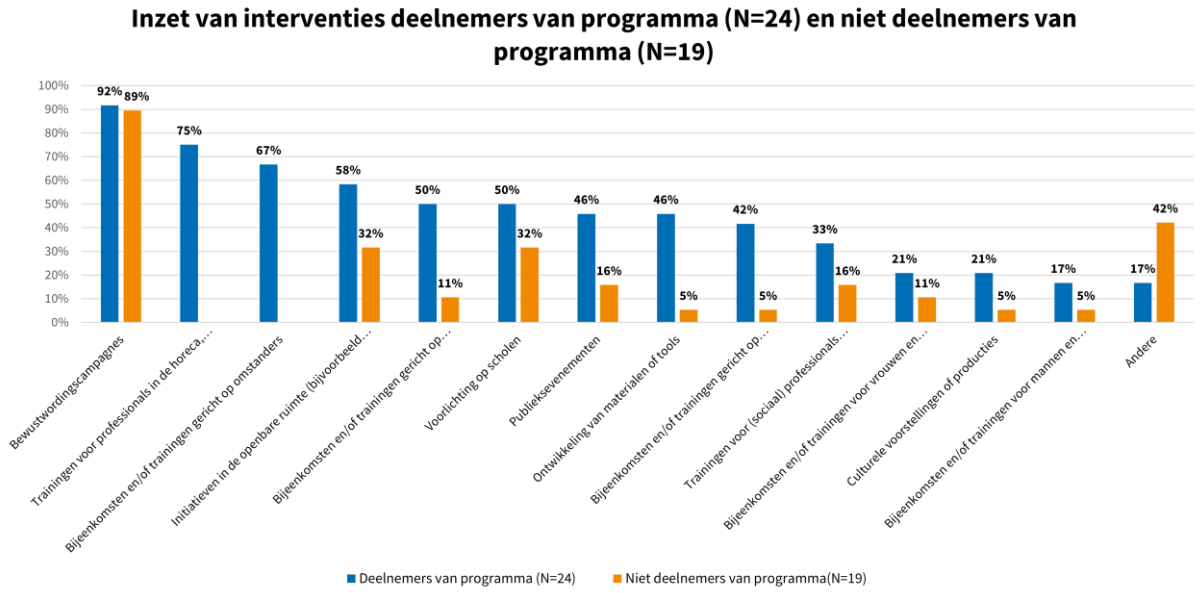
Tot slot geven kennispartijen aan dat de nadruk niet primair zou moeten liggen op zelfverdediging voor slachtoffers, maar op kennis en bewustwording in de samenleving, bijvoorbeeld over hoe omstanders kunnen ingrijpen en hoe slachtoffers ondersteuning kunnen vinden. Volgens hen zou er daarnaast ook

op landelijk niveau meer gestuurd kunnen worden op bewezen effectieve interventies, bijvoorbeeld door deze interventies consequenter op te nemen in afspraken en communicatie over het programma richting gemeenten (zie ook hoofdstuk 5.4. 'Aanbevelingen').

3.2.2 Interventies die worden ingezet door deelnemende gemeenten

De enquêteresultaten laten zien dat Veilige Steden een divers palet aan interventies inzetten. Gemeenten die niet onderdeel zijn van het programma zetten hoofdzakelijk bewustwordingscampagnes in.

In de enquête geven Veilige Steden aan dat zij een combinatie van bewustwordingscampagnes en (omstander)training en met speciale aandacht voor jongeren, professionals en zichtbaarheid in de publieke ruimte als meest effectieve aanpak zien.

Figuur 11: Resultaten van vraag over interventies

Uit de beleidsplannen van deelnemende gemeenten zijn vijf hoofdtypen van interventies te onderscheiden. De analyse hieronder volgt de volgorde van interventietypen die het meest frequent worden genoemd in de gemeentelijke plannen: (1) preventieve en educatieve interventies, (2) norm- en bewustwordingscampagnes, (3) meld- en ondersteuningsstructuren, (4) training en capaciteitsbevordering voor professionals, (5) toezicht, handhaving en aanpassingen in de openbare ruimte.

1. **Preventieve en educatieve interventies**

Een belangrijk deel van de resultaten van het programma bestaat uit preventieve maatregelen die gericht zijn op jongeren, scholen en professionals. Veel gemeenten investeren in lesprogramma's en trainingen op scholen over thema's als respect, weerbaarheid, grenzen stellen en omgaan met intimidatie. Deze interventies zijn vaak ontwikkeld in samenwerking met maatschappelijke organisaties, jongerenwerk en kennisinstellingen.

Zo heeft de gemeente Utrecht bijvoorbeeld samen met de CED-groep een lesmodule over straatintimidatie ontwikkeld voor de bovenbouw van het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs.[2] Verschillende gemeenten bieden daarnaast interactieve

[2] Movisie. Website programma Veilige Steden.

theater/lesprogramma's, workshops en trainingen aan op middelbare scholen, mbo's en hbo's. Deze educatieve interventies richten zich niet alleen op meisjes en vrouwen, maar ook op mannen en jongens, vanuit het besef dat gedragsverandering bij deze groepen cruciaal is om seksuele intimidatie terug te dringen.

2. **Norm- en bewustwordingscampagnes**

De tweede veelvoorkomende categorie interventies bestaat uit publiekscampagnes en bewustwordingsactiviteiten. Gemeenten zetten hiermee in op het doorbreken van taboes en het beïnvloeden van maatschappelijke normen over (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Veel gemeenten nemen deel aan landelijke campagnes zoals Orange the World en Ben je oké?, maar ontwikkelen daarnaast ook eigen, lokaal herkenbare initiatieven.

Zo introduceerde Haarlem de Campagne Gouden Uitgaansregels, een campagne die bezoekers van het nachtleven stimuleert om respectvol gedrag te vertonen.[3] Ook zetten verschillende gemeenten in op interventies waarmee deelnemers geconfronteerd worden met de impact van (seksuele) straatintimidatie. In de gemeente Apeldoorn wordt bijvoorbeeld gebruikgemaakt van de naroeptunnel, een overdekte ruimte waar met audio en beelden vormen van (seksuele) straatintimidatie worden nagebootst.[4] Deze tunnel is bedoeld om potentiële daders met hun gedrag te confronteren en omstanders bewust te maken van grensoverschrijdend gedrag.

Verschillende gemeenten leggen ook nadruk op mannen en jongens als bondgenoten. Via campagnes, rolmodellen en wijkgerichte workshops worden traditionele opvattingen over mannelijkheid en machtsverhoudingen bespreekbaar gemaakt. Rotterdam organiseert daarnaast de Week tegen Seksuele Straatintimidatie, met evenementen, wandeltochten en mediacampagnes die breed in de stad zichtbaar zijn.[5] Deze campagnes kunnen een rol spelen in het verschuiven van de sociale norm.

3. **Meld- en ondersteuningsstructuren**

Een derde groep interventies richt zich op het vergroten van de meldingsbereidheid en het verbeteren van slachtofferondersteuning. Meerdere gemeenten hebben de afgelopen jaren meldpunten opgericht of bestaande structuren uitgebreid. Deze meldpunten bieden inwoners de mogelijkheid om op laagdrempelige wijze melding te doen van straatintimidatie, al dan niet anoniem, en geven inzicht in aard, omvang en locaties van incidenten.

De meldingen worden niet alleen gebruikt voor directe opvolging, maar ook als input voor beleid en handhaving. Zo gebruikt Rotterdam data uit de StopApp ook om hotspots voor straatintimidatie in kaart te brengen en gericht toezicht in te zetten.[6] In verschillende beleidsplannen staat ook beschreven hoe gemeenten actieve opvolging geven aan meldingen, bijvoorbeeld door melders die hun gegevens achterlaten terug te bellen en door te verwijzen naar hulpinstanties.

Kennispartners plaatsen bij dit type interventie de kanttekening dat het opzetten van een meldingsstructuur op zichzelf geen effectieve interventie is. Zij benadrukken ook dat een meldingsstructuur pas effect kan hebben wanneer meldingen ook worden opgevolgd, bijvoorbeeld door contact op te nemen met de melder en interventies in te zetten naar aanleiding van binnengekomen meldingen.

[3] Movisie. Website programma Veilige Steden.
[4] Publiekplein (2025). Voorkomen van ongewenst straatgedrag: Apeldoorn in actie.
[5] Gemeente Rotterdam (2025). Persbericht: Straatintimidatie krijgt geen ruimte in Rotterdam: derde actieweek van start.
[6] Nieuws.nl (2024). Gemeente Rotterdam lanceert StopApp om seksuele straatintimidatie te bestrijden.

4. Training en capaciteitsbevordering voor professionals

Veel gemeenten investeren daarnaast in training en deskundigheidsbevordering van professionals die in contact komen met (potentiële) slachtoffers of plegers. Het gaat hierbij om boa's, jongerenwerkers, horecapersoneel, sportbegeleiders en evenementorganisatoren. Deze trainingen hebben als doel om professionals handelingsbekwaam te maken in het herkennen, voorkomen en bespreekbaar maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag. De trainingen worden vaak gecombineerd met "train-the-trainer"-modellen, zodat kennis snel kan worden verspreid binnen de sector.

Een voorbeeld hiervan is Haarlem, dat in samenwerking met Sexmatters/IVY Foundation trainingen aanbiedt aan horecaondernemers, beveiligers en evenementenorganisatoren, gericht op bewustwording en handelingsperspectief. Haarlem ontwikkelde daarnaast ook een Toolbox Veilig Nachtleven voor horecaondernemers en festivals, waarin handelingsperspectieven en protocollen voor sociaal veiligheidsbeleid worden aangeboden.[7] Verschillende gemeenten zetten daarnaast in op de training van jongerenwerkers als 'change agents' binnen hun werkveld. In gemeente Utrecht worden lokale professionals en sleutelfiguren bijvoorbeeld getraind volgens het "train-de-trainer"-principe.[8]

5. Toezicht, handhaving en aanpassingen in de openbare ruimte

Een vierde groep resultaten bestaat uit interventies die zich richten op zichtbaarheid, toezicht en een veilige openbare ruimte. Veel gemeenten zetten gericht in op toezicht door boa's, beveiligers en jongerenwerkers. Enschede heeft bijvoorbeeld een Preventie Unit Binnenstad (PUB), waarin jongerenwerkers 's nachts actief aanwezig zijn in het uitgaansgebied om onveilig gedrag te signaleren en te de-escaleren.[9] Den Haag zet boulevardstewards in die aanwezig zijn op de boulevard van Scheveningen, waar zij bezoekers aanspreken op overlast en (straat)intimidatie.[10]

Daarnaast worden in verschillende gemeenten fysieke maatregelen genomen, zoals extra verlichting, cameratoezicht of aanpassingen in parken en uitgaansgebieden. Meerdere gemeenten voeren veiligheidsschouwen uit om de inrichting van de openbare ruimte beter af te stemmen op veiligheidsbeleving. Daarnaast vindt er in een aantal gemeenten ook regelmatig overleg plaats met politie over hotspots voor straatintimidatie en incidenten, bijvoorbeeld door samen met de politie, handhaving en welzijnsteams onderzoek te doen naar straatintimidatie, straatintimidatie een vast onderdeel te maken van de dagelijkse briefing van team Toezicht en Handhaving, of door de politie onderdeel te maken van een de werkgroep Veilige Steden.

[7] Movisie. Website programma Veilige Steden.
[8] Ibid.
[9] Ibid.
[10] Gemeente Den Haag (2023). Ismail, David en Omar – boulevardstewards.

3.2.3 Deelconclusies

De interventies die gemeenten inzetten zijn te onderscheiden in vijf typen interventies: 1) preventie en educatie, 2) norm- en bewustwording, 3) meld- en ondersteuningsstructuren, 4) trainingen en capaciteitsbevordering voor professionals, 5) toezicht, handhaving en aanpassingen in de openbare ruimte.

Type	Voorbeelden	Toelichting
Preventie en educatie	Les- en trainingsmodules op basisscholen, middelbare scholen, MBO en HBO	• Gericht op zowel meisjes, jongens als omstanders. • Samenwerking met het onderwijs, GGD, jongerenwerk.
Norm- en bewustwordingscampagnes	Orange the World, “Gouden Uitgaansregels”, naroeptunnel, Week tegen Seksuele Straatintimidatie	• Doorbreken van taboes • Aanspreken van masculiniteit • Zichtbaarheid in de stad
Meld- en ondersteuningsstructuren	(Lokale) meldpunten, hotspot-analyse en doorverwijzing	Het inrichten van meldpunten is alleen effectief als er ook opvolging (contact, doorverwijzing) plaatsvindt.
Training- en capaciteitsbevordering voor professionals	Trainingen/workshops voor horeca, boa’s, jongerenwerkers	Vergroot handelingsbekwaamheid van sleutelfiguren
Toezicht, handhaving en aanpassing in de openbare ruimte	Preventie Unit Binnenstad, boulevardstewards, extra verlichting & camera’s	Verhoogt zichtbaarheid en direct ingrijpen.

Een combinatie van interventies gericht op preventie, bewustwording, normverandering en deskundigheidsbevordering van professionals is het meest effectief. Veel gemeenten zetten interventies hierop in. Tegelijkertijd zetten gemeenten ook in op interventies waarvan nog niet bewezen is dat ze effectief zijn.

Kennispartijen wijzen op een aantal bewezen effectieve interventies, namelijk interventies gericht op preventie en educatie, bewustwording en deskundigheidsbevordering met als doel gedrags- en normverandering, waardoor vrouwen minder onveiligheid ervaren in de openbare ruimte en op straat. Het draagt bij aan duurzame veranderingen in de maatschappij rondom gendernormen. Veel deelnemende gemeenten zetten hierop in.

Gemeenten zetten naast interventies ook in op interventies die (nog) niet bewezen effectief zijn of die alleen effectief zijn in combinatie met andere interventies, zoals het oprichten van meldpunten, het bevorderen van weerbaarheid en aanpassingen in de openbare ruimte. Dit zijn veelal interventies die kunnen bijdragen aan het vergroten van het veiligheidsgevoel van vrouwen en meisjes, en niet zozeer aan de daadwerkelijke veiligheid van vrouwen en meisjes. In een enkel geval (bijvoorbeeld bij interventies die inzetten op zelfverdediging) kunnen interventies zelfs negatieve gevolgen hebben voor de veiligheid.

Een grote winst is te behalen op het nog actiever sturen op bewezen effectieve interventies en het doen van onderzoek naar interventies, zodat het aantal onderbouwde interventies toeneemt.

Het succes/de effectiviteit van de interventie hangt niet alleen af van het type interventie, maar ook van andere succesfactoren.

Uit het casusonderzoek en de gesprekken komen een aantal succesfactoren/randvoorwaarden naar boven:

1. **Doelgroepgericht:** start laagdrempelig, speel in op concrete behoefte van de deelnemers/doelgroep
2. **Haak aan op bestaande structuren:** bestaande dialoogavonden/bewonersavonden, vertrouwde lokale organisaties, wijknetwerken.
3. **Focus op dialoog en professionals:** ga in dialoog en leg de focus op professionals.
4. **Focus op omstanders, niet alleen op slachtoffers**: deel kennis over handelingsperspectieven, wees compassievol, zet kleine stappen.
5. **Stuur op bewezen effectieve interventies.**

3.3 Effecten

3.3.1 Context en relevante ontwikkelingen

Landelijke cijfers over (seksueel) geweld tegen vrouwen[11]

Uit cijfers van de Veiligheidsmonitor blijkt dat in 2025 6,7 procent van de inwoners van Nederland van 15 jaar of ouder slachtoffer is geworden van één of meerdere geweldsdelicten. Dit percentage verschilt vrijwel niet tussen mannen (6,8 procent) en vrouwen (6,6 procent). Onder geweldsdelicten vallen mishandeling, geweldsdelicten met (vermeende) seksuele bedoelingen en (be)dreiging met fysiek geweld.

De drie typen geweldsdelicten laten wel verschillen zien tussen mannen en vrouwen in slachtofferpercentages. Mannen zijn vaker dan vrouwen slachtoffer van bedreiging (5,8 procent bij mannen tegenover 3,9 procent bij vrouwen) en mishandeling (1,6 procent van de mannen tegenover 1 procent van de vrouwen). Het slachtofferpercentage bij seksueel delicten ligt daarentegen bij vrouwen vijf keer zo hoog als bij mannen (0,6 procent van de mannen tegenover 3,1 procent van de vrouwen).

Landelijke cijfers over grensoverschrijdend gedrag en (seksuele) straatintimidatie

In de Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Grensoverschrijdend Gedrag gaf 18 procent van de vrouwen van 16 jaar of ouder aan in 2022 slachtoffer te zijn geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit percentage ligt meer dan twee keer zo hoog als bij mannen (8 procent). Het gaat hierbij voornamelijk om offline seksuele intimidatie: gedrag dat plaatsvindt in de 'echte' wereld (en dus niet online) en waarbij geen fysiek contact is, zoals ongewenst seksueel aangestaard worden. Van offline seksuele intimidatie was 14 procent van de vrouwen slachtoffer, tegenover 4 procent van de mannen.[12]

Ook van online seksuele intimidatie zijn vrouwen vaker slachtoffer dan mannen (8 procent van de vrouwen tegenover 4 procent van de mannen). Voor alle vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag geldt dat met name jonge vrouwen en vrouwen met een biseksuele oriëntatie relatief vaak slachtoffer worden.[13]

Het Centraal Bureau voor de Statistiek publiceerde op 2 februari 2022 een onderzoek naar de aard en omvang van straatintimidatie onder jongeren in Nederland.[14] Het onderzoek is uitgevoerd van februari tot en met medio april 2021 en de resultaten hebben betrekking op de periode februari tot en met medio april 2020. Dit CBS-onderzoek was het eerste landelijke onderzoek naar straatintimidatie.

[11] CBS (2026). Veiligheidsmonitor 2025.
[12] CBS (2023). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Grensoverschrijdend Gedrag 2022.
[13] CBS (2024). Emancipatiemonitor 2024.
[14] CBS (2022). Straatintimidatie van jongeren.

In het onderzoek wordt gekeken naar straatintimidatie in brede zin. Daaruit bleek dat 67 procent van de jonge vrouwen van 12 tot 25 jaar in 2020–2021 weleens was lastiggevallen op straat. Zij werden onder andere nagefloten, nageroepen en soms achternagelopen. Nafluiten werd door vrouwen als het minst bedreigend ervaren, terwijl achternalopen als het meest bedreigend werd gezien.

Jonge vrouwen van 18 tot 21 jaar gaven het vaakst aan slachtoffer te zijn geweest van straatintimidatie. Bijna drie kwart van hen had hier weleens mee te maken gehad. Mannen kregen minder vaak dan vrouwen te maken met straatintimidatie (ongeveer 33 procent van de mannen), al kwam het ook bij hen voor. De meest voorkomende vorm van straatintimidatie was ongewenst nafluiten; de helft van de jonge vrouwen had hier in 2020–2021 weleens mee te maken gehad.

De meeste jongeren (60 procent) negeerden het wanneer zij op straat werden lastiggevallen. Vrouwen deden dit vaker (64 procent) dan mannen (51 procent). Naast negeren hanteerden vrouwen ook andere strategieën dan mannen. Zo zochten zij vaker het gezelschap van anderen of belden zij iemand op (37 procent). Ook maakten zij vaker een afwijzend of boos gebaar (26 procent) en pakten zij vaker iets waarmee zij zich konden verdedigen, zoals sleutels, deodorant of pepperspray (18 procent). Mannen lachten er vaker om, maakten een afwijzend gebaar of spraken de vermeende daders aan (17 tot 19 procent).

Uit het CBS-onderzoek blijkt verder dat straatintimidatie zowel op het platteland als in steden voorkomt, maar dat de prevalentie hoger is in steden. Het percentage jonge vrouwen dat weleens te maken heeft gehad met straatintimidatie varieert van 55 procent in niet-stedelijke gemeenten tot 75 procent in zeer sterk stedelijke gemeenten. Er is dus geen sprake van een puur stedelijk probleem, al lijkt de problematiek in steden wel groter dan op het platteland.

Landelijke cijfers over veiligheidsbeleving en veiligheidsgevoel[15]

Ongeveer 37 procent van de Nederlanders voelde zich in 2025 over het algemeen weleens onveilig. Bij vrouwen komen deze gevoelens vaker voor dan bij mannen (48 procent van de vrouwen tegenover 26 procent van de mannen). Voor vrouwen is dit percentage gestegen ten opzichte van 2023, toen 44 procent van de vrouwen aangaf zich over het algemeen wel eens onveilig te voelen. Bij mannen bleef dit percentage gelijk (26%). Ook in de eigen buurt voelen meer vrouwen zich onveilig dan mannen (21 procent van de vrouwen tegenover 13 procent van de mannen).

In alle leeftijdsgroepen voelen vrouwen zich vaker onveilig dan mannen. Vooral jonge vrouwen ervaren onveiligheidsgevoelens: 60 procent van de vrouwen tussen de 15 en 25 jaar geeft aan zich weleens onveilig te voelen. Dit percentage ligt twee keer zo hoog als bij mannen in dezelfde leeftijdsgroep (27%). In alle leeftijdsgroepen voelen vrouwen zich vaker onveilig dan mannen, maar bij oudere leeftijdsgroepen neemt dit verschil af.

Daarnaast voelen vrouwen zich vaker dan mannen onveilig wanneer zij ’s avonds op straat zijn en wanneer zij ’s avonds alleen thuis zijn. In 2025 gaf 6,5 procent van de vrouwen aan zich ‘s avonds vaak onveilig te voelen op straat in hun eigen buurt (tegenover 2,2 procent van de mannen), en 2,7 procent van de vrouwen voelde zich ’s avonds vaak onveilig als ze alleen thuis waren (tegenover 1 procent van de mannen). Dit is een stijging ten opzichte van 2023, toen 5,3 procent van de vrouwen (en 2 procent van de mannen) zich ’s avonds vaak onveilig voelde op straat, en 2,4 procent alleen thuis (tegenover 1 procent van de mannen).

Ongeveer 9 procent van de Nederlanders geeft aan dat zij ’s avonds vaak de deur niet opendoen uit veiligheidsoverwegingen, en 3,4 procent loopt of rijdt vaak om vanwege onveilige plekken in de buurt. Beide vormen van vermijdingsgedrag komen vaker voor bij vrouwen dan bij mannen. 12,7 procent van

[15] CBS (2026). Veiligheidsmonitor 2025; CBS (2024). Veiligheidsmonitor 2023.

de vrouwen doet 's avonds vaak de deur niet open (tegenover 4,9 procent van de mannen) en 5 procent van de vrouwen rijdt of loopt 's avonds vaak om (tegenover 1,9 procent van de mannen). Ook hierin is een stijging te zien ten opzichte van 2023. In 2023 deed 11 procent van de vrouwen vaak 's avonds de deur niet open (tegenover 4,4, procent van de mannen), en gaf 3,9 procent van de vrouwen aan vaak om te lopen en/of te rijden uit veiligheidsoverwegingen (tegenover 1,6 procent van de mannen).

Lokale/regionale cijfers over straatintimidatie[16]

Om meer inzicht te krijgen in straatintimidatie hebben de afgelopen jaren ook enkele gemeenten zelf onderzoek gedaan naar de aard en omvang ervan binnen hun gemeente. Onder andere Almere, Amsterdam, Den Haag, Dordrecht, Rotterdam, Utrecht en Veenendaal hebben dit gedaan. De meeste gemeenten richtten zich daarbij op straatintimidatie in brede zin, waarbij seksuele straatintimidatie een onderdeel is. Rotterdam en Veenendaal kozen er daarentegen voor om zich specifiek te richten op seksuele straatintimidatie.

Uit vrijwel alle recente gemeentelijke onderzoeken (periode 2019–2022) blijkt dat een substantieel deel van de inwoners in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek te maken heeft gehad met (seksuele) straatintimidatie. De mate waarin verschilt per gemeente, waarbij straatintimidatie vaker voorkomt in grotere gemeenten. Dit sluit aan bij de bevindingen van het CBS-onderzoek. Zo blijkt uit afzonderlijke onderzoeken dat in Rotterdam 47 procent, in Utrecht 46 procent en in Amsterdam 38 procent van de inwoners te maken heeft gehad met een vorm van straatintimidatie. Deze percentages liggen lager in kleinere gemeenten, zoals Almere (25 procent) en Veenendaal (11 procent). Daarbij moet worden opgemerkt dat in Rotterdam en Veenendaal specifiek naar seksuele straatintimidatie is gekeken, waardoor het percentage voor straatintimidatie in brede zin hoger kan liggen dan hier vermeld.

Net als in het CBS-onderzoek blijkt uit de lokale onderzoeken dat vrouwen vaker te maken krijgen met straatintimidatie dan mannen. Zo gaf iets minder dan de helft van de Amsterdamse vrouwen (47 procent) aan dat zij in het jaar voorafgaand aan het onderzoek één of meerdere keren geconfronteerd zijn met straatintimidatie, tegenover iets meer dan een kwart van de mannen (28 procent). Uit onderzoeken in Utrecht en Almere komt een vergelijkbaar beeld naar voren: vrouwen (Utrecht: 57 procent; Almere: 33 procent) worden vaker geconfronteerd met straatintimidatie dan mannen (Utrecht: 34 procent; Almere: 15 procent).

In 2025 deed Het Misdaadbureau een rondgang langs Nederlandse gemeenten over het aantal meldingen van straatintimidatie naar aanleiding van de invoering van de Wet seksuele misdrijven. Uit dit onderzoek bleek dat het aantal meldingen van straatintimidatie stijgt. In Rotterdam steeg het aantal meldingen van 241 (in 2023) naar 635 (in 2024). Ook in steden als Utrecht, Alkmaar en Den Haag was er een stijging in het aantal meldingen te zien. De meeste meldingen in de gemeente Rotterdam gingen over naroepen en uitschelden, vooral in het stadscentrum. Ongeveer 10 procent van de meldingen ging over het openbaar vervoer. Slachtoffers waren doorgaans jonge vrouwen, de daders meestal mannen.[17]

3.3.2 Monitoring en indicatoren

Uit gesprekken blijkt dat de veiligheid van vrouwen en meisjes op landelijk niveau wordt gemeten, maar niet structureel op lokaal niveau. Kennispartijen geven aan dat meer structurele monitoring op lokaal niveau wenselijk zou zijn.

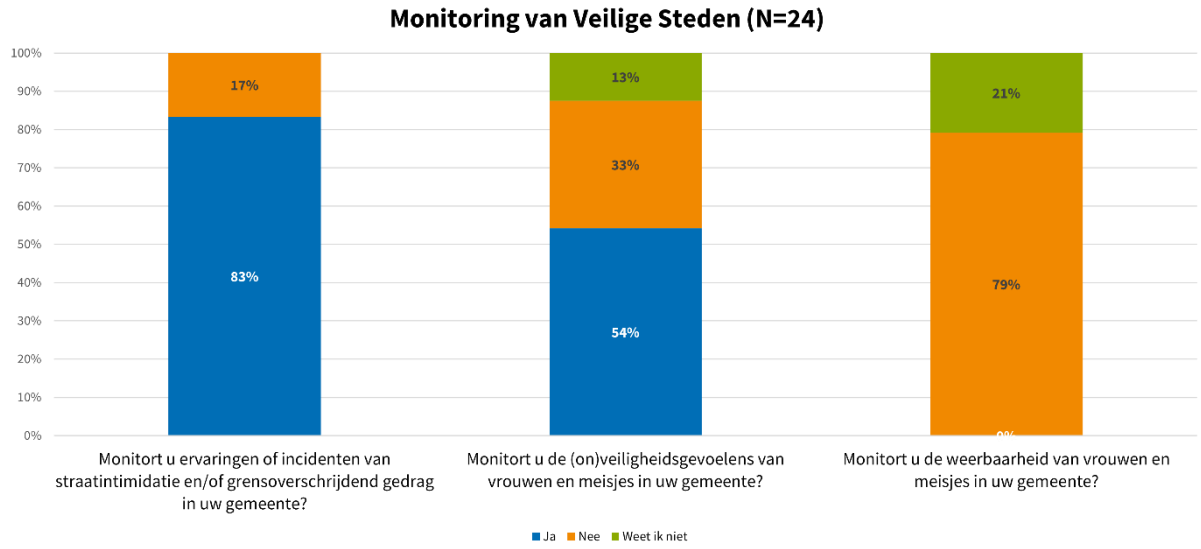
[16] CCV (2023). Quick Scan Straatintimidatie.
[17] NPO Radio 1 (2025). Recordaantal meldingen straatintimidatie, vooral in Rotterdam.

Momenteel kent het programma geen vaste of verplichte vorm van monitoring. In de intentieverklaring is wel opgenomen dat Veilige Steden de resultaten en effecten van beleid monitoren en evalueren. Uit de enquête en gesprekken blijkt echter dat deelnemende gemeenten deze monitoring op verschillende manieren invullen. Sommige gemeenten koppelen informatie terug in gesprekken met Movisie. Andere gemeenten voeren jaarlijks gesprekken met lokale uitvoeringspartners. Er zijn ook gemeenten die zich beperken tot het registreren van meldingen via een meldpunt, of die uitsluitend deelnemen aan de Veiligheidsmonitor. Van een aantal gemeenten is niet duidelijk of en hoe zij monitoren.

Kennispartijen signaleren daarbij dat monitoring mogelijk ook als drempel wordt ervaren. Gemeenten kunnen het idee hebben dat monitoring veel tijd en capaciteit kost, waardoor zij dit onderwerp vooralsnog vermijden.

In de enquête geeft meer dan 80% van de Veilige Steden aan de ervaringen of incidenten van straatintimidatie en/of grensoverschrijdend gedrag te monitoren. Een deel van de gemeenten noemt hier in de toelichting dat het gaat om de Veiligheidsmonitor, een deel geeft aan lokaal/regionaal te monitoren (veelal via een lokaal meldpunt of een enquête/onderzoek). Slechts een paar gemeenten geven aan ook op interventie-niveau te monitoren. Zo heeft gemeente Hengelo bijvoorbeeld via Kennispunt Twente onderzoek laten uitvoeren naar straatintimidatie in de stad en naar de manier waarop de Ben je Oké-campagne is ervaren.

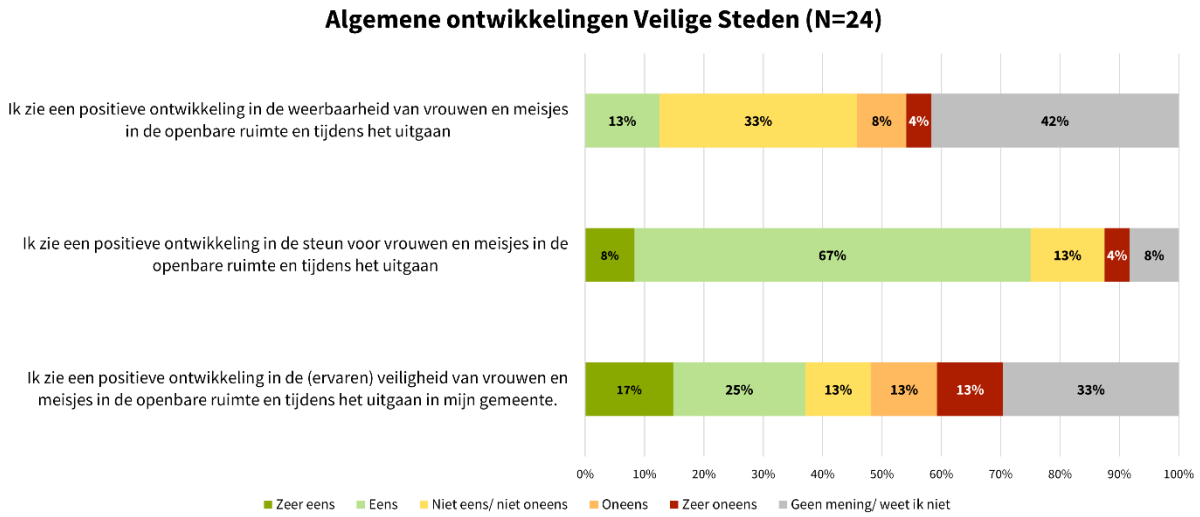
De monitoring van Veilige Steden bestaat hoofdzakelijk uit monitoren van ervaringen/incidenten van straatintimidatie, minder uit monitoren van (on)veiligheidsgevoelens. Weerbaarheid wordt niet gemonitord.

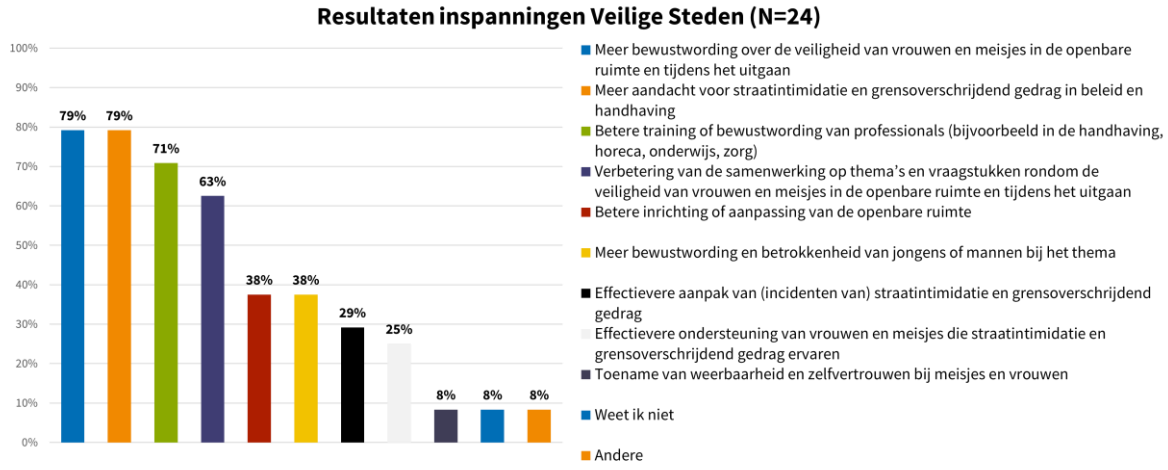
Figuur 12: Resultaten van vragen over monitoring

3.3.3 Beoogde effecten

In de enquête geven deelnemende gemeenten aan dat de waargenomen effecten van het programma vooral liggen in een toename van bewustwording en aandacht voor het thema en in een verbeterde samenwerking rond dit onderwerp. In de enquête geeft 75% van de Veilige Steden aan een positieve ontwikkeling in de steun voor vrouwen en meisjes te waarnemen. Een deel van de Veilige Steden (42%) rapporteert ook een verbetering in de ervaren veiligheid van vrouwen en meisjes. Op de ontwikkeling van de weerbaarheid van vrouwen en meisjes heeft een groot aandeel van de deelnemende gemeenten (42%) geen zicht.

Figuur 13: Resultaten stelling algemene ontwikkelingen

Figuur 14: Resultaten inspanningen Veilige Steden

Gesprekspartners benoemen dat de effectiviteit van het programma op de doelgroep lastig te meten is. Het thema vraagt om een lange adem en gesprekspartners geven aan dat het voor hun gevoel nog te vroeg is om al over concrete effecten te spreken. Tegelijkertijd geven zij aan wel een aantal positieve ontwikkelingen te zien bij de deelnemende gemeenten. Zo valt het gesprekspartners op dat gemeenten steeds meer kennis hebben over het onderwerp en over effectieve interventies.

Volgens gesprekspartners is er inmiddels steeds vaker te zien dat gemeenten passende stappen zetten. Zo richten interventies zich bijvoorbeeld ook vaker op omstanders en op mannen en jongens. In de afgelopen jaren hebben gemeenten hierin volgens hen duidelijk vooruitgang geboekt en groeit het inzicht in wat wel en niet werkt. Campagnes worden gerichter ingezet en steeds meer professionals worden getraind. Tegelijkertijd signaleren kennispartijen dat het voor professionals in de horeca, handhaving en het jongerenwerk moeilijk blijft om het gesprek over straatintimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag te voeren. Reden hiervoor is dat deze professionals ook onderdeel zijn van de doelgroep (jongens, mannen, omstanders), waardoor professionals ook na de training aan de slag moeten blijven met het internaliseren van de kennis, om dit vervolgens te kunnen omzetten in handelingen.

Een ander effect dat kennispartijen de laatste jaren nadrukkelijker constateren is een toegenomen bewustwording over straatintimidatie en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag onder vrouwen en

meisjes. Kennispartijen zien dat vrouwen en meisjes dit gedrag vaker herkennen en (durven te) benoemen wanneer zij er mee te maken krijgen.

3.3.4 Niet-beoogde effecten

Uit de enquête en gesprekken komen ook een aantal niet-beoogde effecten van het programma naar voren. Zo geven gemeenten aan dat de recente toename in politieke en nationale aandacht voor incidenten rond straatintimidatie een belangrijke rol speelt in hoe inwoners hun veiligheidsgevoel ervaren, los van de inzet vanuit de gemeente. Daarnaast geven gemeenten aan dat meer aandacht voor het thema en een groeiende bewustwording ook juist kan leiden tot meer meldingen; dit hoeft niet te betekenen dat de feitelijke onveiligheid is toegenomen, maar kan ook wijzen op een grotere meldingsbereidheid doordat vrouwen en meisjes zich gesteund voelen en herkennen in de signalen van anderen. Tegelijkertijd signaleren gemeenten dat een focus op weerbaarheid onbedoeld de indruk kan wekken dat de verantwoordelijkheid bij vrouwen en meisjes ligt, terwijl victim blaming juist moet worden voorkomen. Ook wordt door gemeenten het risico genoemd dat minderheidsgroepen (bijvoorbeeld asielzoekers) de schuld kunnen krijgen van geweld tegen vrouwen, bijvoorbeeld in reacties op bewustwordingscampagnes. Verder worden privacyvraagstukken bij monitoring als aandachtspunt genoemd.

3.3.5 Deelconclusies

Op basis van landelijke cijfers blijkt dat vrouwen, met name jonge vrouwen, veel vaker seksueel geweld, (seksuele) straatintimidatie en onveiligheidsgevoelens ervaren dan mannen. De prevalentie van straatintimidatie is hoger in grotere gemeenten.

Vrouwen en meisjes ervaren significant vaker seksueel geweld en straatintimidatie dan mannen. Dit leidt tot een verminderd gevoel van veiligheid, met name in uitgaansgebieden, op werk en bij anderen thuis. Dit beeld is niet nieuw. Data uit landelijke monitors laat ook zien dat vrouwen vaker vermijdingsgedrag vertonen dan mannen, bijvoorbeeld door een andere route te lopen als het donker is. Lokale cijfers geven een indicatie dat straatintimidatie vaker voorkomt in grotere gemeenten. Daarnaast blijkt uit de Veiligheidsmonitor dat in 2025, ten opzichte van 2023, zowel het percentage vrouwen dat zich weleens onveilig voelt als het percentage vrouwen dat zich vaak onveilig voelt wanneer zij ’s avonds alleen op straat zijn, is toegenomen.

De meeste deelnemende gemeenten monitort incidenten van straatintimidatie, vaak op ervarings-/incidentniveau. Structurele monitoring van (on)veiligheidsgevoelens, weerbaarheid en de effectiviteit van individuele interventies ontbreekt.

Hoewel de intentieverklaring benoemt dat gemeenten hun aanpak monitoren en evalueren en Movisie een handreiking ‘Monitoring’ beschikbaar stelt, blijft de daadwerkelijke, structurele monitoring beperkt. Het voornaamste knelpunt blijkt een gebrek aan capaciteit en middelen te zijn, gemeenten ervaren monitoring vaak als arbeidsintensief.

Het Veilige Steden-programma leidt tot meer bewustwording, betere samenwerking en politieke legitimiteit, maar de directe impact op de veiligheid, steun en weerbaarheid van vrouwen en meisjes is lastig vast te stellen.

Een groot deel van de gemeenten geeft aan een positieve ontwikkeling te zien in de steun voor vrouwen en meisjes en een verbeterde ervaren veiligheid. Het is niet duidelijk in hoeverre het programma direct van invloed is geweest op de deze ontwikkeling. Het relateren van de bredere ontwikkeling aan de uitvoering van het programma is haast onmogelijk. Deels ook vanwege de toegenomen aandacht voor

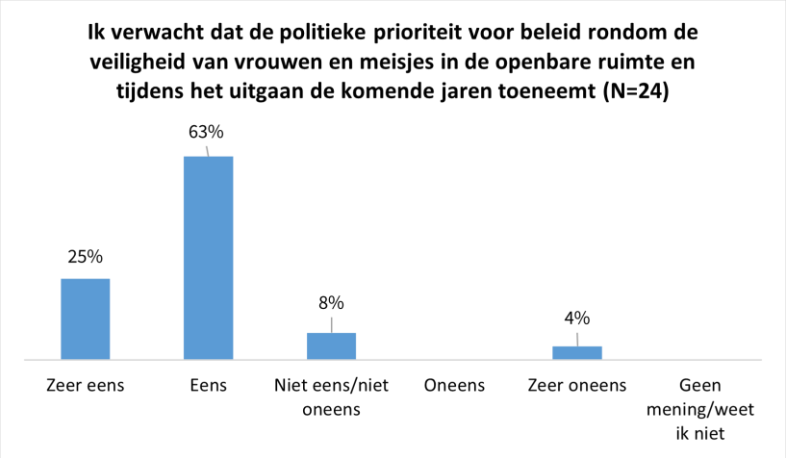
het thema de laatste jaren en de toegenomen bewustwording bij vrouwen en meisjes zelf. Dit kan namelijk leiden tot meer meldingen.

We kunnen wel inzichtelijk maken tot welke resultaten het programma op gemeenteniveau heeft geleid. We constateren dat gemeenten over steeds meer kennis beschikken met betrekking tot het inzetten van effectieve interventies. Steeds meer interventies richten zich (ook) op omstanders, mannen en jongens en op training van professionals. Er is een duidelijke verbreding te zien naar een integrale aanpak, met nadruk op preventie. Gemeenten zelf rapporteren ook over toegenomen aandacht voor het thema, verbeterde trainingen voor professionals en een versterking van de samenwerkingen op dit thema.

4. Vooruitblik

4.1 Toekomstige ambities en politieke prioriteit

Uit de enquêteresultaten blijkt dat deelnemende gemeenten verwachten dat het thema van het programma de komende jaren meer politieke aandacht/prioriteit zal krijgen en deelnemende gemeenten spreken de ambitie uit om de aanpak duurzaam in hun beleid te verankeren. Niet deelnemende gemeenten geven aan dat verdere inzet vooral afhangt van beschikbare middelen, capaciteit en bestuurlijke prioriteit, waardoor mogelijke vervolgstappen per gemeente verschillen.

Figuur 15: Resultaten stelling over politieke prioriteit

Gesprekspartners benadrukken dat het realiseren van de doelstellingen van het programma een lange adem vraagt, maar ze zijn positief over de resultaten tot nu toe. Kennispartijen wijzen in dit verband ook op enkele aandachtspunten voor de toekomst, zoals de behoefte aan meer middelen, nog meer aandacht voor intersectionaliteit en gendernormen, versterking van regionale samenwerking en coördinatie, en duidelijkere sturing en communicatie richting gemeenten vanuit het Rijk.

4.2 Deelconclusies

Gemeenten die aangesloten zijn bij het programma Veilige Steden verwachten het thema meer politieke prioriteit zal krijgen. De meeste gemeenten hebben de ambitie om het programma structureel in te bedden in beleid.

Een groot deel van de gemeenten geeft aan het programma structureel in te willen bedden in beleid. Een ander deel van de gemeenten benoemt dat het ambitieniveau afhankelijk is van de komende gemeenteraadsverkiezingen. Een aantal gemeenten hebben de ambitie om in de aanpak meer in te zetten op jongens en mannen.

Voor niet deelnemende gemeenten geldt dat de inzet afhankelijk is van middelen, capaciteit en/of prioriteit. Mogelijke vervolgstappen verschillen.

Het grootste gedeelte van gemeenten die niet deelnemen aan het programma geeft aan dat de aandacht voor het thema afhankelijk is van middelen, capaciteit en/of prioriteit. De meeste gemeenten benoemen niet specifiek in te zetten op de veiligheid van vrouwen en meisjes, maar voor alle inwoners. Een enkele gemeente noemt te gaan focussen op veilige uitgaansgebieden, een andere gemeente wil starten met het in kaart brengen van behoeften van inwoners.

5. Overkoepelende conclusies en aanbevelingen

5.1 Brede doeltreffendheid (effecten)

Uit cijfers blijkt dat (jonge) vrouwen vaker gevoelens van onveiligheid, (seksueel) grensoverschrijdend gedrag en straatintimidatie ervaren. Er lijkt meer bewustwording te zijn bij vrouwen en meisjes. Deelnemende gemeenten zien positieve ontwikkelingen. Tegelijkertijd zijn de directe effecten van het programma lastig te meten.

De landelijke cijfers laten zien dat (jonge) vrouwen en meisjes disproportioneel vaker onveiligheid, straatintimidatie en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag ervaren. Het aantal meldingen van deze incidenten stijgt. Deze toename kan ook duiden op een toename van de meldingsbereidheid en van de bewustwording binnen de doelgroep, doordat het thema meer publieke aandacht krijgt.

Deelnemende gemeenten zien zelf een positieve ontwikkeling in de steun en ervaren veiligheidsgevoelens van vrouwen en meisjes. Tegelijkertijd is dit lastig te relateren aan het programma. Op gemeentelijk niveau zijn er onvoldoende structurele gegevens om gemeenten te vergelijken. Hierdoor is er geen inzicht in hoeverre de landelijke trends op gemeentelijk niveau zichtbaar zijn en of daar verschillen in waar te nemen zijn. Zo weten we niet of de landelijke trends in deelnemende gemeenten bijvoorbeeld versterkt of verzacht worden. Het is aannemelijk dat de problemen zonder het programma groter zou zijn, maar hoeveel groter is niet te zeggen. Bovendien vergen de interventies een lange adem. Versterking van de lokale monitoring kan ervoor zorgen dat de impact van het programma op de doelgroep beter inzichtelijk wordt gemaakt.

Wat we wel weten is dat deelnemende gemeenten meer effecten rapporteren op het niveau van doeltreffendheid (zie paragraaf 5.2.).

5.2 Doeltreffendheid

Het programma is over het algemeen doeltreffend, waarbij een sterkere inzet op bewezen effectieve interventies tot nog meer opbrengsten kan leiden.

Het programma Veilige Steden werkt zoals bedoeld: gestimuleerd door de intentieverklaring, de financiële bijdrage en de kennisinfrastructuur zetten deelnemende gemeenten zich effectief in voor de programmadoelen. Ze bouwen kennis op, verankeren het thema in hun beleid, zetten eigen financiële middelen of ambtelijke capaciteit in en betrekken het lokale netwerk bij de uitvoering. Of het programma hiermee direct bijdraagt aan de doelen in de intentieverklaring is lastig vast te stellen (zie paragraaf 5.1.). Wat we wel weten is dat het programma ervoor zorgt dat gemeenten inzetten op de randvoorwaarden die nodig zijn om effecten te behalen.

We zien dat er wel nog een grote winst te behalen valt in het sturen op bewezen effectieve interventies. Momenteel is er kennis beschikbaar over wat er wel en niet werkt, en zetten deelnemende gemeenten ook in op deze interventies. Tegelijkertijd zijn er kansen om duidelijker te communiceren over de bewezen effectieve interventies. Gemeenten kunnen nog meer inzicht krijgen en delen over andere interventies, om zo het aantal bewezen interventies op te schalen. Investeren in de onderbouwing van interventies en verspreiden van kennis, gemeenten stimuleren om deze interventies ook daadwerkelijk in te zetten, leidt volgens ons tot nog meer opbrengsten.

5.3 Doelmatigheid

Door de huidige opzet werkt het programma zeer doelmatig. Eventuele winst is niet te behalen in meer efficiëntie, maar vooral in het vergroten van de effectiviteit.

De inhoudelijke ondersteuning door Movisie draagt bij aan de doelmatigheid van het programma. Door deze ondersteuning bij een centrale partij te beleggen, hoeven gemeenten niet allemaal zelf op zoek te gaan naar kennis. Ook kan via deze structuur indirect gestuurd worden op de inzet van bewezen effectieve interventies en daarmee een doelmatige besteding van middelen.

Hoewel het programma al doelmatig is, kan de doelmatigheid verder worden verhoogd door twee knoppen strakker aan te draaien: (1) een gerichte (maar niet dwingende) sturing op interventies die bewezen effectief/succesvol zijn, (2) meer (gestructureerde) samenwerking tussen gemeenten in de regio en/of vergelijkbare gemeenten (bijvoorbeeld de G4) die tot schaalvoordelen kan leiden.

5.4 Aanbevelingen

De evaluatie heeft laten zien dat het programma werkt zoals bedoeld en via de structuur van financiële stimulering, inhoudelijke ondersteuning en beleidsmatige uitwisseling tot mooie resultaten kan leiden. Ook constateren we dat er binnen het programma nog ruimte voor verbeteringen bestaat. Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

1. **Heroverweeg de doelen van het programma.**
   - **Verminder of verwijder de expliciete nadruk op weerbaarheid van vrouwen en meisjes uit de programmadoelen:** De doelen sluiten dan beter aan bij de gemeentelijke praktijk en bij de bewezen effectiviteit van preventieve, cultuur- en normveranderende maatregelen.
   - **Biedt gemeenten de mogelijkheid om ook online veiligheid op te nemen als onderdeel van het programma**. De digitale leefomgeving heeft een grote invloed op het veiligheidsgevoel van vrouwen en meisjes en verschillende gemeenten zetten hier al actief op in. Hoewel er op landelijk niveau reeds beleid is gericht op het versterken van online veiligheid, constateren wij dat een aantal deelnemende gemeenten ook op lokaal niveau een bijdrage (willen) leveren aan dit thema. Daarom raden we aan om deelnemende gemeenten de ruimte te bieden om binnen hun Veilige Steden-aanpak ook aandacht te besteden aan online veiligheid, bijvoorbeeld door in de intentieverklaring op te nemen dat gemeenten ervoor kunnen kiezen om ook online veiligheid op te nemen als onderdeel van het programma.

2. **Het is belangrijk dat het ministerie van OCW duidelijkheid biedt over de continuering en financiering van het programma.** In theorie bestaan er drie opties 1) verlaging of stopzetting van de financiering, 2) voorzetting van financiering (al dan niet met inflatiecorrectie), 3) verhoging van de financiering in het kader van het programma. Op grond van de resultaten van ons onderzoek ligt optie 1 niet voor de hand (het programma werkt immers grotendeels doeltreffend en doelmatig). Als het Rijk ervoor kiest om extra te investeren dan zijn er drie alternatieve mogelijk, namelijk:
   - **De financiële bijdrage voor reeds deelnemende gemeente verhogen:** gemeenten geven aan met een verhoging van een bijdrage meer interventies te kunnen inzetten en het lokale netwerk meer te kunnen versterken. Een grotere financiële bijdrage stelt gemeenten dus in staat om meer te doen, maar is volgens ons niet bij uitstek de manier om meer resultaten te bereiken.
   - **De financiële bijdrage uitbreiden naar meer (kleinere) gemeenten:** de huidige financiële bijdrage, hoewel beperkt, heeft een groot stimulerend effect. Het toekennen van een financiële

bijdrage voor meer (kleinere) gemeenten zal daarom naar verwachting een groter effect hebben dan het ophogen van de bijdrage aan gemeenten die al een bijdrage ontvangen.

- **Investeren in onderzoek naar de onderbouwing van interventies en het delen van kennis en uitrollen van deze onderbouwde interventies (zie ook aanbeveling 3).**

Het ministerie kan er ook voor kiezen om binnen het programma een **transitiefase** in te bouwen. We geven ter overweging mee om in het programma termijnen in te bouwen, om daarmee ook met meer kracht en nadruk te sturen op de structurele verankering van de aanpak in de gemeente (want die aanpak zou op de lange termijn niet of minder afhankelijk moeten zijn van landelijke middelen of een landelijk programma). Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat een gemeente twee opeenvolgende termijnen mag deelnemen met financiële ondersteuning, waarbij de eerste periode met name in het teken staat van kennisopbouw en experimenter, terwijl de tweede periode in het teken staat van professionaliseren en verankeren. Na deze periodes dient het programma structureel in het gemeentelijk beleid verankerd te zijn, zodat de continuïteit gewaarborgd blijft zonder dat een gemeente permanent afhankelijk is van de financiële bijdrage van OCW. Bovendien zou de financiële bijdrage op deze manier opnieuw kunnen worden geïnvesteerd in nieuwe gemeenten. Dit biedt de mogelijkheid om op lange termijn meer effect voor hetzelfde geld te realiseren. Gemeenten kunnen, ook als ze niet (meer) deelnemen aan het programma gebruikmaken van de kennis van Movisie. Alle kennisproducten worden immers openbaar gepubliceerd op de website van Movisie. Een kanttekening bij deze aanpak is dat we niet met zekerheid kunnen stellen dat iedere gemeente na de transitie de continuïteit van het beleid rondom veiligheid en weerbaarheid van vrouwen en meisjes kan waarborgen. Het risico bestaat dat, zonder voldoende verankering, de inspanningen stagneren en eerdere investeringen verloren gaan.

3. **Behoud de ondersteuning door Movisie en richt deze nog explicieter op de bevordering van bewezen effectieve interventies en nog niet bewezen interventies waarvan de expert opinion is dat deze aannemelijk effectief zijn.**

- **Denk na over een manier waarop succesvolle/effectieve interventies nog beter in beeld kunnen komen.** We zien verschillen tussen de interventies die gemeenten inzetten. Movisie en andere kennispartijen hebben reeds veel kennis beschikbaar. Tegelijkertijd is er momenteel nog weinig bekend over bewezen effectieve interventies in het kader van de veiligheid van vrouwen en meisjes, hier wordt weinig onderzoek naar gedaan. We bevelen daarom aan om interventie-eigenaren meer te stimuleren om hun interventie te laten onderbouwen, evalueren en/of te laten opnemen in een kennis- en/of databank.

Op dit moment zijn er al verschillende databanken met daarin interventies die onderzocht/onderbouwd zijn.

Databank 'Sociale Interventies'
Movisie heeft al een 'databank Sociale Interventies'. Deze databank is voor gemeenten en sociaal werkers en maakt effectieve interventies vindbaar en helpt ze ook verder te verbeteren. Knelpunt is dat dit een arbeidsintensief traject is voor de initiatiefnemers van de interventie. De interventie moet worden beschreven en wordt daarna getoetst door onafhankelijke beoordelaars.

Database 'Interventies tegen discriminatie'
Een andere, meer laagdrempelige, reeds bestaande databank is de database 'antidiscriminatie' met daarin 'Interventies tegen discriminatie' van het Kennisinstituut inclusieve samenleving (KIS). Interventie-eigenaren worden gestimuleerd om hun interventie in te dienen bij het KIS. De interventie-eigenaar vult twee formulieren in over de betreffende interventie, waarbij ze gebruik

kunnen maken van het 'Wat werkt-dossier' en een checklist. De interventie wordt vervolgens beoordeeld door KIS. Na een goede beoordeling wordt de interventie opgenomen in de database. Interventie-eigenaren kunnen ook in het kader van het programma Veilige Steden meer gestimuleerd kunnen worden om hun interventies te laten beoordelen en opnemen in de database, waar vervolgens actief op gestuurd wordt. Kanttekening is dat, hoewel het laagdrempeliger is, ook dit tijd kost voor de interventie-eigenaar.

Figuur 16. Voorbeelden databanken met bewezen effectieve interventies.

- **Denk na over een manier waarop meer gestuurd kan worden op (effectieve) interventies zonder dat het een verplichting wordt.** Bijvoorbeeld door 1) opschaling te realiseren van bewezen effectieve interventies, 2) meer in te zetten op andere effectief gebleken interventies, die weliswaar momenteel nog niet het predicaat effectief 'bewezen onderbouwd' hebben, maar waarvan we uit expert opinion weten dat ze effectief zijn en 3) het kiezen van interventiepakketten die daadwerkelijk bijdragen aan het vergroten van de veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en tijdens het uitgaan. Er zijn namelijk ook interventies die bijdragen aan de veiligheidsgevoelens van vrouwen, maar niet direct bijdragen aan de daadwerkelijke veiligheid van vrouwen en meisjes in de openbare ruimte en tijdens het uitgaan. Gemeenten hoeven zich nadrukkelijk niet uitsluitend te beperken tot interventies in de eerste categorie. Een effectieve aanpak bestaat idealiter uit een combinatie van verschillende maatregelen. Voor de totale impact van het programma is het wel cruciaal dat er ten minste een opschaling plaatsvindt van die interventies die bewezen effectief zijn. OCW en Movisie kunnen in gesprek gaan hoe ze meer zouden kunnen sturen op deze interventies. Ten eerste door (nog) duidelijker aan te dringen bij gemeenten op de inzet van effectieve interventies, in alle afspraken en communicatie rondom het programma. Dit kan ook gekoppeld worden aan afspraken rondom monitoring en evaluatie. Ten tweede door interventie-eigenaren te stimuleren hun interventies te laten onderbouwen. Ten derde kan Movisie de toegankelijkheid van informatie over (effectieve) interventies en goede voorbeelden vergroten, bijvoorbeeld door op de website, net als bij het programma Regenboogsteden, een filter te plaatsen die direct toont welke interventies bewezen onderbouwd zijn en welke (nog) niet (maar gemeenten wel kunnen inzetten). Of door de algemene doorzoekbaarheid van de website te verbeteren. Bovendien blijkt uit deze evaluatie dat de effectiviteit van een interventie ook afhangt van de wijze waarop de interventie is ingericht en uitgevoerd, dit is afhankelijk van een aantal factoren zoals aansluiten bij behoeften van de doelgroep en het aanhaken bij bestaande structuren in de gemeente. OCW en Movisie kunnen overwegen om ook deze factoren nog beter in beeld te brengen voor gemeenten.

4. Stimuleer de samenwerking tussen deelnemende gemeenten en in de regio.

- **Overweeg om regionale samenwerking onderdeel te maken van het programma.** Het gaat hierbij nadrukkelijk om de inrichting en uitvoering van een praktische samenwerking. We bedoelen hiermee niet dat we pleiten voor het creëren van geheel nieuwe overlegstructuren, maar we pleiten juist voor een meer efficiënte en slimme samenwerking in de uitvoering (bijvoorbeeld door bij de inzet van een interventie op scholen in gemeente A ook uit te zoeken of deze interventie kan worden ingezet in gemeenten in de regio omdat er dan schaalvoordelen zijn en de meerkosten beperkt blijven).
- **Faciliteren van regionaal overleg tussen deelnemende gemeenten**. Voor de coronaperiode faciliteerde Movisie regionale overleggen met gemeenten. Na de coronaperiode is Movisie

gestart met het geven van thematische webinars. Movisie kan overwegen om weer bijeenkomsten met gemeenten regionaal te organiseren.

5. **Stimuleer gemeenten nog meer om te monitoren op uitvoerings- en impactniveau.** Het ministerie van OCW kan de volgende aanbeveling overwegen:
   - **Voorkom dat gemeenten zelf eigen monitoringsinstrumenten gaan ontwikkelen en sluit zo veel mogelijk aan bij bestaande monitoringsinstrumenten:** communiceer dat monitoring niet per se arbeidsintensief is, maar ook gericht kan zijn op het verzamelen van een beperkt aantal kern-indicatoren (aantal incidenten, % meldingen, tevredenheids-/veiligheidscijfers). Wijs gemeenten bijvoorbeeld nadrukkelijk op de handreiking over monitoren[18] van Movisie en de bijeenkomst van Movisie over monitoring. Idealiter worden gemeenten in staat gesteld om aan te sluiten bij een al bestaand instrument. Het ministerie van OCW kan (samen met Movisie) onderzoeken welk bestaand instrument hier het meest geschikt voor kan zijn. Een te onderzoeken mogelijkheid is bijvoorbeeld dat gemeenten zich aansluiten bij de tweejaarlijkse Veiligheidsmonitor van het CBS en een analyse uitvoeren van de lokale data die hieruit voortkomt.

[18] Movisie. Handreiking: Hoe krijg je zicht op de veiligheid van meisjes en vrouwen?

Bijlage I – Beschrijving casusonderzoek interventies

Deze bijlage bevat een stapsgewijze beschrijving van de bestudeerde casuïstiek.

Lespakket en schoolvoorstelling "Je wilde toch?"

Het lespakket en de schoolvoorstelling "Je wilde toch?" is drie jaar geleden ontwikkeld door Theater Tortilla in opdracht van de gemeente Dordrecht.

Doel

Het doel van het programma is om seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren te verminderen door het bevorderen van hun seksuele weerbaarheid en houding tegenover seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Het programma

Het lesprogramma bestaat uit drie lessen en een voorbereiding :

1. Ter voorbereiding gaan leerlingen aan de slag met het spel 'Fix It'. Leerlingen krijgen situaties te zien en moeten vervolgens aanklikken hoe ze zouden reageren op deze situatie. Vervolgens krijgen de leerlingen het gevolg van hun gedrag/actie te zien.
2. In de eerste les leren leerlingen wat ze kunnen doen op het moment dat ze seksueel grensoverschrijdend gedrag zien.
3. De tweede les is een theaterles van Theater Tortilla over actief ingrijpen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag.
4. De derde les gaat over het stellen en bewaken van grenzen.

Effecten

In 2025 is het lesprogramma in opdracht van de gemeente Dordrecht geëvalueerd door Onderzoekscentrum Drechtsteden. Acht 3 HAVO-klassen van een VO school in Dordrecht hebben na afloop van het lesprogramma een vragenlijst voorgelegd gekregen om in kaart te brengen wat de ervaringen zijn van de leerlingen met het programma. In totaal hebben 32 leerlingen de vragenlijst ingevuld. Uit de evaluatie blijkt het volgende:

- Leerlingen geven aan van alle drie de lessen te hebben geleerd.
- Leerlingen geven aan dat de filmpjes uit de eerste les duidelijk, leerzaam en interessant waren.
- Door de voorstelling voelde en/of snapte de helft van de leerlingen beter wat grensoverschrijdend gedrag is. Driekwart van de leerlingen geeft aan nu beter te weten wat grensoverschrijdend gedrag is.
- Twee derde van de leerlingen weet na afloop van het programma hoe ze grenzen moeten aangeven en bijna zes op de tien leerlingen weet nu wat de gevolgen van seksueel grensoverschrijdend gedrag is. Iets minder dan de helft weet wat ze moeten doen in dit soort scenario's.

- Ruim de helft van de leerlingen vond dat ook andere leerlingen deze lessen zouden moeten krijgen.[19]

Succesfactoren

- Het lesprogramma en het theaterstuk vinden plaats in de eigen klas in een vertrouwde omgeving met een vertrouwde docent (bijvoorbeeld in een mentorklas).
- Delen van eigen ervaringen door de acteurs. De acteurs voeren het theaterstuk uit in de klas en komen letterlijk dichtbij. De spelers stellen zich kwetsbaar op en spelen situaties na die ze zelf hebben meegemaakt op plekken in de stad, plekken die de jongeren (her)kennen. Dit leidt tot mooie en kwetsbare gesprekken. Een groot deel van de leerlingen (7 op de 10) geeft aan dat het goed was dat de acteurs voorbeelden gebruikten uit hun eigen ervaringen. 57% van de leerlingen vond het goed dat het geen standaardles was maar een theaterstuk.[20]
- Mannen en jongens worden niet bestempeld als 'dader' of 'slecht', bijvoorbeeld door het uitbeelden van scenario's waaruit blijkt dat sommige onveilige situaties ook 'per ongeluk' of zonder intentie kunnen ontstaan.

Carnavalscampagne "Nie groaie, mar zwaoie"

In 2025 zijn de gemeenten Breda, Tilburg, Eindhoven en 's Hertogenbosch gestart met de campagne 'Nie groaie, mar zwoaie' in het kader van het Programma Veilige Steden. De campagne wordt uitgevoerd door Bo Diversity. De campagne is wegens succes verlengd en is dit jaar (2026) opnieuw uitgerold in de Brabantse gemeente.

Doel

Minder grensoverschrijdend gedrag tijdens carnaval. De focus van de campagne ligt op bewustwording en het bieden van handelingsperspectief.

De campagne

Voorafgaand en tijdens carnaval wordt de slogan overal in de Brabantse steden verspreid. Via het verspreiden van emblemen met bijbehorende flyers en posters. Het embleem was in elke gemeente iets anders. De emblemen konden worden vastgenaaid aan de carnavalsoutfit.

Figuur 17: Embleem (bron: BO Diversity)

Het campagnemateriaal is via carnavalsverenigingen, carnavalsfederaties en evenementen uitgedeeld. Verenigingen ontvingen het campagnemateriaal op voorwaarde dat ze het gesprek aangaan over het onderwerp.

In Breda en 's Hertogenbosch werd de campagne ook via boa's uitgedragen. In 's Hertogenbosch werd het campagnemateriaal daarnaast ook in koffietentjes uitgedeeld om het onderwerp los te koppelen van alcohol. In Eindhoven werd het

[19] Onderzoekscentrum Drechtsteden (2025). Evaluatie lesprogramma seksueel grensoverschrijdend gedrag.
[20] Ibid.

campagnemateriaal ook verspreid op scholen. In Eindhoven werd de aftrap van de campagne gedaan door de burgemeester en de stadsprinses bij de start van carnaval.[21]

Effecten

- De Brabantse steden zijn tevreden over de campagne, de campagne ontving veel positieve reacties, media-aandacht en zorgde ervoor dat gesprekken over het thema op gang kwamen.
- Gemeente Tilburg: met name bij vrouwen lijkt de boodschap te zijn overgekomen. Zij konden wijzen op het embleem op het moment dat ze werden lastiggevallen. Voor jongens was het waarschijnlijk een eerste aanraking met het thema.[22]

Succesfactoren

- Samenwerken met omliggende gemeenten.
- Samenwerken met een (onafhankelijke) lokale organisaties.
- Humor. Humor heeft veel kracht. Het doel van Bo Diversity was om de campagne positief in te steken.

De Activatiekar

Bo Diversity heeft een activatiekar waarmee zij op verschillende locaties in heel Nederland staan.

Doel

Kennisdelen over gendernormen en grensoverschrijdend gedrag met als doel het vergroten van bewustwording.

De kar

De activatiekar is een omgebouwde bakfiets met verschillende spellen en gesprekspartners. Voorbeelden zijn:

- De piramide van geweld als gespreksstarter
- Vragenspel: “Hoe veilig voel je je?”
- Mogelijkheid om tips op te schrijven over veiligheid
- Gespreksstarter: “Wat doe je als omstander?”
- Quizrad met vragen/ stellingen en/of een draairad over grenzen: “Waar ligt jouw grens? (locatie, actie wie)?
- Audiofragmenten met ervaringsverhalen.
- Op festivals biedt de kar ook consent-twister aan: deelnemers krijgen een stelling en moeten hun voet/hand op de juiste kleur plaatsen (rood/geel/groen).

Figuur 18: Activatiekar (bron: BO Diversity)

Effecten

De directe effecten van de activatiekar zijn lastig te meten. Initiatiefnemers merken in de praktijk wel op dat mensen enthousiast reageren op de kar.

Succesfactoren

[21] Zie: https://www.programmaveiligesteden.nl/kennisbank/brabantse-gemeenten-bundelen-hun-krachten-voor-een-veiliger-carnaval/.
[22] Zie: https://www.programmaveiligesteden.nl/kennisbank/brabantse-gemeenten-bundelen-hun-krachten-voor-een-veiliger-carnaval/.

- Gamificatie: door middel van spel het gesprek aangaan.
- Locatie: de locatie is een succesfactor. Het helpt als de kar op een locatie staat waar mensen plezier hebben en in hun vrije tijd naartoe gaan, zoals een festival.
- Humor en luchtigheid: het helpt als mensen op een grappige en luchtige manier benaderd worden, wat uiteindelijk leidt tot een serieus gesprek.
- Informatie op verschillende niveaus: de kar speelt in op informatiebehoeftes op verschillende niveaus. Mensen kunnen flyers krijgen, maar ook actief deelnemen aan een spel en/of in gesprek gaan.

Expositie

Bo Diversity heeft in verschillende gemeenten een expositie georganiseerd over straatintimidatie. De expositie bestaat uit tien bouwhekken met 36 posterframes waar mensen doorheen kunnen lopen.

Doel

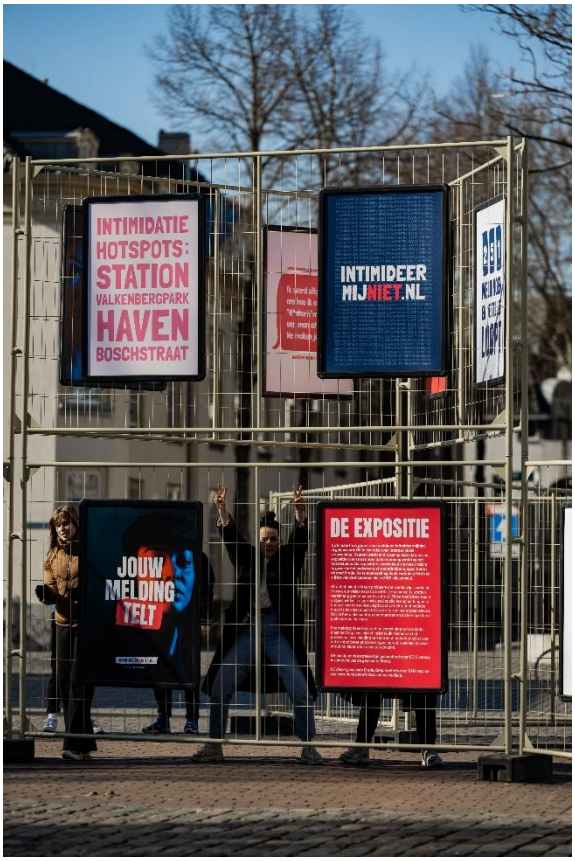
Delen van ervaringen van straatintimidatie op plekken waar het heeft plaatsgevonden ten behoeve van bewustwording.

Expositie

De expositie zet in op kennisoverdracht, lokale ervaringsverhalen en lokale statistieken. De expositie maakt ook gebruik van quotes van meldingen die Bo Diversity binnenkrijgt via hun meldpunt.

Effecten

Effecten zijn lastig te meten, maar initiatiefnemers merken op de mannen door de exposities meer bewust worden van de ervaringen van anderen. Bo Diversity kreeg na afloop van de expositie ook meer meldingen binnen via het meldpunt. Dit kan een indicatie zijn dat vrouwen/slachtoffers zich herkennen in de expositie en zich daardoor gesterkt voelen om ook een melding te doen.

Figuur 19: Expositie (bron: Emancipator)

Workshops voor 'sleutelfiguren' "Hoe gaat het met onze zonen?"

Emancipator heeft een workshop ontwikkeld voor 'sleutelfiguren' in gemeenten, meestal jongerenwerkers. In de gemeente Amsterdam ontvangt Emancipator hiervoor geld vanuit het programma Veilige Steden.

Doel

Het doel van de workshop is om jongerenwerkers in staat te stellen om het gesprek aan te gaan met jongeren (specifiek jongens) over al hun vragen. Het doel is om deze jongerenwerkers te activeren om zelf bij te dragen aan verdere bewustwording onder jongens en mannen.

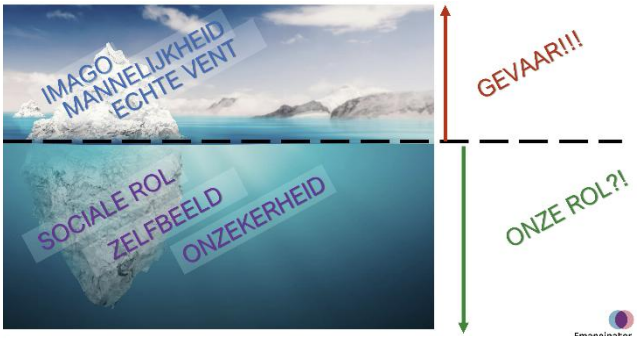
De workshop

Een voorbeeld van een workshop van Emancipator voor ‘sleutelfiguren’ is de workshop “Hoe gaat het met onze zonen? Een gesprek over opvoeden in tijden van Andrew Tate, Manosphere en Adolescence”.

In de workshop wordt expliciet aandacht besteed aan gendernormen en de invloed daarvan op (het gedrag) van jongeren. De trainer deelt kennis over gendernormen, maar daagt de jongerenwerkers die deelnemen aan de workshop ook uit om zichzelf kwetsbaar op te stellen en de verbinding te leggen met jongeren vanuit hun eigen ervaringen.

In de workshop worden ook oefeningen gedaan rondom het thema Straatintimidatie. De trainer deelt verhalen en daagt de deelnemers uit om dit ook zelf te doen. De deelnemers doen een cijferquiz met stellingen over straatintimidatie. Deelnemers moeten per stelling aangeven of ze wel eens bepaald gedrag hebben vertoond of niet. Dit creëert bewustwording onder deelnemers over de verschillende leefwerelden voor mannen en vrouwen.

Deelnemers krijgen ook informatie over mannenemancipatie en specifiek over het promoten van zorgzame mannelijkheid en het voorkomen van gewelddadige mannelijkheid. Emancipator maakt hiervoor onder andere gebruik van de ‘The Iceberg of Masculinity’. De ijsberg maakt inzichtelijk wat mannelijkheid betekent aan de buitenkant, maar ook wat hieronder ligt en wat hier het gevaar van is.

Figuur 21: The Iceberg of Masculinity (bron: Emancipator)

Deelnemers krijgen daarnaast ook les over de piramide van geweld.

Figuur 20: De piramide van geweld (bron: Emancipator)

Effecten

Er is (nog) geen onderzoek uitgevoerd naar de effecten van deze workshops. Trainers geven op basis van hun eigen ervaringen aan, dat:

- De feedback van deelnemer gemengd is. Sommige jongerenwerkers reageren heel enthousiast en andere niet (de jongerenwerkers behoren vaak zelf ook tot ‘de doelgroep’).
- Het bespreken van gendernormen rondom mannelijkheid weerstand kan oproepen.
- Jongerenwerkers na afloop van de workshop meer acceptatie hebben voor jongeren (jongens) die emotie tonen.
- Jongerenwerkers na afloop van de workshop vragen krijgen van jongeren die ze nooit eerder hadden gekregen, bijvoorbeeld over het delen van naaktfoto’s.

Succesfactoren

- Aansluiten bij de behoeften van de doelgroep (flexibiliteit).
- Samenwerken met andere bekende organisaties in de stad.
- Focus op laagdrempeligheid en het delen van eigen ervaringen door de trainer.
- Focus op jongens en mannen en hun verantwoordelijkheid, niet op weerbaarheid van meisjes en vrouwen.

Bijlage II – Onderzoeksverantwoording

Deelvragen

De deelvragen in deze tabel zijn gebruikt als richtinggevend kader. Niet alle deelvragen worden in het rapport afzonderlijk beantwoord, maar ze dienen als kapstok voor de beantwoording van de hoofdvragen ten aanzien van (brede) doeltreffendheid en doelmatigheid.

Onderdeel beleidstheorie	Onderzoeksvragen	Onderzoeksmethoden
Doelen	• Welke doelen zijn op papier gesteld voor het programma? En, welke (aanvullende) ambities hebben gemeenten die deelnemen aan het programma? • Wat zijn percepties van gemeenten, van lokale (partner)organisaties en van de doelgroep over de gestelde doelen en ambities? In hoeverre zijn ze relevant en sluiten ze aan bij de lokale situatie en behoeften van de doelgroep?	• Documentstudie • Verkennende (groeps)gesprekken
Input	• Wat is de inzet van mensen en middelen door het ministerie van OCW? • Welke inhoudelijke ondersteuning en advies wordt door kenniscentrum Movisie geboden bij het emancipatiebeleid van de Veilige Steden? • Hoe ervaren gemeenten de bijdrage en ondersteuning vanuit het programma?	• Documentstudie • Verkennende (groeps)gesprekken • Enquête
Beleidskeuzes	• Welke beleidskeuzes werden in de periode 2023-2026 gemaakt in de Veilige Steden als gevolg van het programma? Hoe ziet het emancipatiebeleid eruit in de Veilige Steden? • Hoe zag de beleidsontwikkeling in de deelnemende gemeenten er in de periode 2023-2026 uit ten opzichte van de evaluatie in 2022? • Op welke wijze faciliteren de Veilige Steden kleinere gemeenten in de regio ten aanzien van het emancipatiebeleid? • In hoeverre is het emancipatiebeleid structureel geborgd binnen bestaande kaders in de Veilige Steden? • Welke capaciteit en middelen wordt in de deelnemende gemeenten vrijgemaakt voor verduurzaming en uitvoering van het beleid (in mensen en middelen)?	• Documentstudie • Enquête
Resultaten	• Zijn de bereikte resultaten in lijn met de doelen? • Welke interventies hebben gemeenten ingezet als gevolg van de beleidskeuzes, toegespitst op de lokale problematiek rondom de veiligheid van vrouwen en meisjes? • In hoeverre heeft deelname van de gemeenten aan het programma bijgedragen aan de ontwikkeling, inzet en uitvoering van de interventies? • Wat vinden gemeenten en lokale (project)organisaties de belangrijkste resultaten? Wat valt tegen?	• Enquête • Case-onderzoek
Effecten	• Zijn de gerealiseerde effecten in lijn met de doelen? • Tot welke (on)bedoelde ontwikkelingen leiden de interventies bij de doelgroep? In welke mate leiden de interventies tot: 1) een afname van	• Kwantitatieve analyse van monitoringsdata • Case-onderzoek

	seksuele straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag, en 2) een toename in (het geval van) steun, veiligheid en weerbaarheid? • Hoe effectief achten gemeenten, lokale (partner)organisaties en de doelgroep de interventies? In hoeverre hebben de gemeenten volgens hen betekenisvolle stappen naar de verbetering van veiligheid gezet? • Wat zijn voorbeelden van waardevolle effecten die de interventies hebben opgeleverd voor de doelgroep? Wat valt tegen? • Wat zijn eventuele neveneffecten?	
Vooruitblik/Aanbevelingen	• Wat zijn de ambities van deelnemende gemeenten na 2026, gebaseerd op hun opgedane ervaringen tijdens deelname aan het programma? • Welk advies kan de opdrachtnemer geven over een eventuele voortzetting van deze aanpak? • Hoe kan deze aanpak worden verbeterd?	• Enquête

Gesprekspartners

Organisaties	
Ministerie van OCW	• Twee beleidsambtenaren van de Directie Emancipatie
Kennispartijen	• Movisie - Projectleider Veilige Steden • Rutgers - Senior Consultant & Contentontwikkelaar • Stichting Stop Straatintimidatie - Voorzitter
Casusonderzoek	• BO Diversity – Zakelijk Leider • Theater Tortilla – Oprichter & Theatermaker • Emancipator – Directeur Ontwikkeling & Fondsen

Documentenlijst

- Beleidsplannen deelnemende gemeenten.
- CBS (2022). Straatintimidatie van jongeren.
- CBS (2023). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Grensoverschrijdend Gedrag 2022.
- CBS (2024). Emancipatiemonitor 2024.
- CBS (2024). Veiligheidsmonitor 2023.
- CBS (2026). Veiligheidsmonitor 2025.
- CCV (2023). Quick Scan Straatintimidatie.
- Gemeente Den Haag (2023). Ismail, David en Omar – boulevardstewards.
- Gemeente Rotterdam (2025). Persbericht: Straatintimidatie krijgt geen ruimte in Rotterdam: derde actieweek van start.
- Intentieverklaring Programma Veilige Steden.
- Movisie. Brabantse gemeenten bundelen hun krachten voor een veiliger carnaval.
- Movisie. Handreiking: Hoe krijg je zicht op de veiligheid van meisjes en vrouwen?
- Movisie. Handreiking: Seksueel grensoverschrijdend gedrag tijdens het uitgaan.
- Movisie. Handreiking: Zo zet je een campagne effectief in tegen straatintimidatie.
- Movisie. Website programma Veilige Steden.
- Nieuws.nl (2024). Gemeente Rotterdam lanceert StopApp om seksuele straatintimidatie te bestrijden.

- NPO Radio 1 (2025). Recordaantal meldingen straatintimidatie, vooral in Rotterdam.
- Onderzoekscentrum Drechtsteden (2025). Evaluatie lesprogramma seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- Publiekplein (2025). Voorkomen van ongewenst straatgedrag: Apeldoorn in actie.

Enquête

We hebben de vragenlijst uitgezet onder alle gemeenten van Nederland. We hebben alle gemeenten in de uitnodiging gevraagd om de vragenlijst doorzetten naar lokale samenwerkingspartners. Movisie heeft de vragenlijst ook verspreid via hun website en Linkedin-pagina.

In totaal hebben we 67 antwoorden ontvangen van 57 individuele gemeenten (4 dubbelingen) en 6 lokale samenwerkingspartners. Er hebben 21 Veilige Steden gereageerd (84% van alle Veilige Steden) en 36 niet deelnemende gemeenten (11% van alle niet deelnemende gemeenten).